

รายการอ้างอิง

จารุบุตร เรื่องสุวรรณ. ของดีอีสาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศาสนา, ๒๕๑๙.

พนอ กำเนิดกาญจน์. การรับเสด็จพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ.

อุดรธานี: พิมพ์ครั้งที่ ๙. เอเชียการพิมพ์, ๒๕๒๙.

พนอ กำเนิดกาญจน์. ย้อนอดีต ๖๗ ปี. อุดรธานี: โรงพิมพ์ภาคอีสาน, ๒๕๓๖.

พนอ กำเนิดกาญจน์. สมบัติไทเฮา. อุดรธานี: เอเชียการพิมพ์, ๒๕๑๙

วิชาลัยขจรอุดรธานี. ที่ระลึกเนื่องในโอกาสครบรอบเกษียณอายุราชการ
อาจารย์พนอ กำเนิดกาญจน์, ๒๕๒๕.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย. กรุงเทพฯ: ๒๕๓๐
อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพอาจารย์พนอ กำเนิดกาญจน์. สาราณจิต
การพิมพ์, ๒๕๓๖.

อนุสรณ์งานฌาปนกิจศพนางदानวน จิปีภพ. เรื่องเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย.
พระนคร: โรงพิมพ์กรุงศิลป์, ๒๕๐๕.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์

จันทกร แม่นหมาย, อดีตอาจารย์โรงเรียนกาญจนาภิเษม์ จังหวัดอุดรธานี.

สัมภาษณ์,

จันทสว่าง ฝาขราช, (เพื่อนสนิทอาจารย์พเน ก่าเนิดกาญจน์). สัมภาษณ์,

๑๘ สิงหาคม ๒๕๓๘

นภาพรณ บัวงาม, อาจารย์โรงเรียนสตรีราชินูทิศ จังหวัดอุดรธานี.

สัมภาษณ์, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๓๘

ไพโรจน์ดา ก่าเนิดกาญจน์, อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนกาญจนาภิเษม์ จังหวัด
อุดรธานี. สัมภาษณ์, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๗.

โหมที ศรีแสนขงค์, หัวหน้าภาควิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี.

สัมภาษณ์, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๓๗.

ลมุล มาลาเพชร, เจ้าของร้านพระธรรมขันต์โฮสเทล จังหวัดอุดรธานี.

สัมภาษณ์, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๓๘.

สุเนตร สาระสิน, อาจารย์โรงเรียนคำอ้อประจักษ์ศิลปาคม จังหวัด
อุดรธานี. สัมภาษณ์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๓๗.

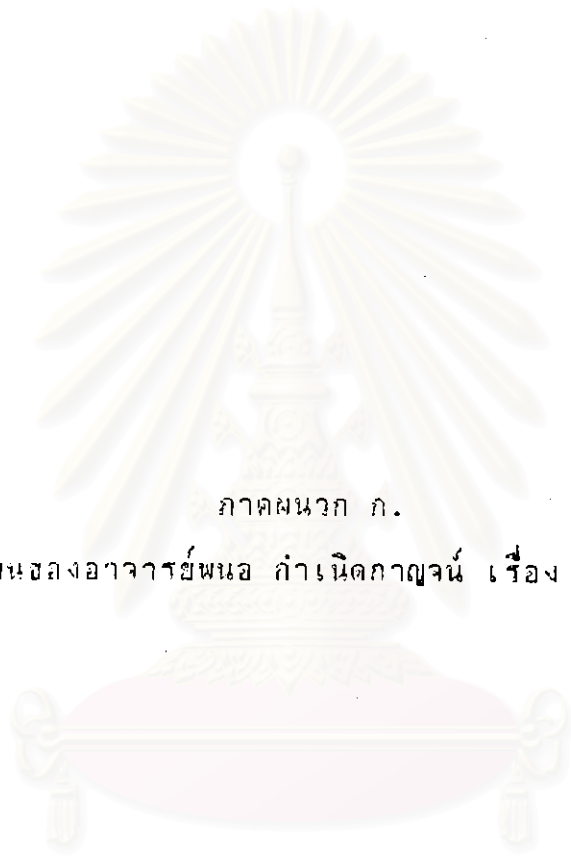
สังคม พรหมศิริ, อาจารย์ประจำภาควิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏ
อุดรธานี. สัมภาษณ์, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๓๗.

อมรา เหมขุรธรรม, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ สำนักงานจังหวัด ศาลากลาง
จังหวัดอุดรธานี. สัมภาษณ์, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๓๘.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

ผลงานการเขียนของอาจารย์พนอ กำเนิดกาญจน์ เรื่อง ความทรงจำในอดีต ๖๗ ปี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ ๒๓๔

ภาพอาจารย์ชานอ ภาณุเกตุ

จากหนังสือ "ความทรงจำในอดีต ๖๗ ปี" โดยอาจารย์พนอ
 ก่าเนตกาญจน์ ได้บรรยายถึงชีวิตตั้งแต่เมื่อครั้งอพยพจากมณฑลนครราชสีมา
 สู่มณฑลอุดรธานี ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องราวที่ไม่สำคัญต่องานวิทยานิพนธ์โดย
 ตรง แต่ถึงกระนั้นยังพบข้อความที่น่าสนใจหลายอย่างเพราะนอกจากจะเป็น
 บ่อเกิดแห่งการสังสมประสบการณ์ เพื่อนำเอาสิ่งที่เคยเห็นเคยสัมผัสในอดีต
 มาถ่ายทอดเป็นนาฏศิลป์ต่อไป เช่น การมีกลุ่มชนหลายกลุ่ม หลายชาติเข้า
 มาค้าขายในจังหวัดอุดร การทำอาหาร ประเพณี ตลอดจนวิถีการดำเนิน
 ชีวิตของชาวอุดรในสมัยนั้น

ดังนั้นจึงสมควรจะบันทึกเรื่องราวดังกล่าวไว้ เพื่อจะเป็น
 ประโยชน์แก่ผู้ที่จะศึกษาต่อไป ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครอบครัวอาจารย์พนอ ต้องเดินทางโดยกองเกวียน ๑๕ เล่ม จากมณฑลนครราชสีมา มาถึงมณฑลอุดรธานีเป็นเวลากลางคืน คนขับเกวียนจะเอาเกวียนล้อมวงแล้วก่อไฟไว้ตรงกลาง และรอบ ๆ นอกวงบ้างคนขับจะนอนใต้ท้องเกวียนจะมีเวรผลัดเปลี่ยนกันเฝ้าทุกคืน เพราะมีทั้งเสือช้าง งู ฯลฯ ขบวนเกวียนเดินทางมาถึงจังหวัดอุดรธานีแล้ว บ้านพักตำแหน่งป่าไผ่มีมณฑลอุดร ซึ่งเป็นตำแหน่งใหม่ก็ยังไม่จำเป็นต้องไปเช่า เขาแถวตลาดเก่าเป็นเรือนไม้ใต้ถุนสูงอยู่ริมห้วยหมากแข้ง ขณะนั้นมีน้ำเต็มฝั่งทั้งสองฝั่งน้ำจะมีบ้านคน และแต่ละบ้านจะมีศาลาขึ้นออกมามีหลังคาบ้างไม่มีหลังคาบ้าง เพราะแต่ละบ้านก็ได้อาศัยน้ำในลำห้วยอาบ ล้างถ้วยชาม ซักเสื้อผ้า รดน้ำต้นไม้ ประกอบอาหาร บ้างก็ถ้าฤดูฝนก็จะว่ายน้ำไปตักเอาน้ำในกลางห้วยมาดื่ม ลำห้วยกว้างมาก หนุ่มสาวมักจะมาเล่นน้ำในตอนเย็น ร้องเพลงเกี้ยวกันเป็นที่สำราญ

เมืองอุดรเวลานั้นเป็นป่าไผ่ใหญ่มีแต่ต้นไม้ล้อมรอบเช่น ต้นฝาง (หางนกยูง) ต้นสะแก ต้นตระแบก ต้นฉำฉา (จามจุรี) มีกอไผ่ใหญ่ ๆ ตามลำห้วยประชาชนไปซดหน่อไม้ (หน่อไม้นางดิน) แล้วเอาไปแกง เอาไปชุปบร่อยดี ผู้คนที่อยู่ในอุดรจะมีกลุ่มคนใหญ่ ๆ คือ

๑. กลุ่มชาวโคตรราช จะตั้งบ้านเรือนอยู่ถนนหมากแข้งพูดภาษาโคตรราช เป็นต้น ชาวโคตรราชจะนั่งผ้าถุง สวมเสื้อแขนกระบอกบ้างก็สวมเสื้อแขนสั้นกระดุม ๕ เม็ด เหมือนเสื้อชั้นใน มีอาชีพขายสี่เสียด ขายยาเส้น ยาสูบ ซึ่งสี่เสียดเป็นส่วนใหญ่ บางพวกก็อพยพมาจากที่มาขบ้าง อำเภอต่าง ๆ

๒. กลุ่มชาวเวียงจันทน์อาจารย์พนอ เพื่อนบ้านเป็นชาวลาวหลวงพระบางจะมีมาก คนเวียงจันทน์ และชาวลาวหลวงพระบางเป็นคนผิวขาว รูปร่างเล็กบางสวย มีอาชีพต่าง ๆ กัน เช่น ทอผ้า ขายของ ขายผัก ขายของ

เปิดเตล็ด น้บถ้อ พระ และผี เช่นเวลาเจ็บป่วยจะรักษาด้วยวิธีเชืญผีเข้ามา
เข้าทรง ตอน กลางันหรือกลางคืน จะได้ยินเสียงแคน และบางบ้านมีญาติ
พี่น้องมาเผ้าเเนองแน่น เมื่อคนเจ็บได้ยินเสียงแคนมากๆ ก็ลุกขึ้นมาว่า บาง
คนก็หาขบางคนก็ไม่หาย แต่จำเป็นต้องรักษาเพราะหมอมิไม่เพียงพอ

บางกลุ่มก็เรียกตนเองว่า "ซ้อยเป็นลาวพวน" นิยมนุ่งผ้าจีน
มัดหมี่ ผ้าย้อมคราม นุ่งผ้าสองชั้น ชั้นในสีขาวคล้ายเบ็ดติโรดิด , ซ้างนอก
นุ่งผ้าสีกรมท่าย้อมครามทับแล้วให้ชายสีขาวแลบออกมา เมื่อเสร็จแล้วเขา
ซีกแต่ผ้าชั้นในสีขาว เขาถือ่านุ่งผ้ามัดหมี่ย้อมครามใช้สำหรับทำงาน ถ้าใน
พิธีบุญหรือไปวัดเขาจะนุ่งผ้ามัดหมี่สีต่าง ๆ เช่น สีแดง สีเขียว (สีล้า
สีม่วง (สีแหล่) สีเหลือง (ซ้อมด้วยล่วนเซ) เป็นต้น สีแดง สีเขียว
(สีล้า) สีแหล่ (ม่วง) เป็นสัญลักษณ์ของไทยเวียงจันทน์ หลวงพระบาง
ไทยพวน มีห้างสรรพสินค้าปัจจุบันนี้ ในร้านขายตั้งแต่เข็ม เข็มผ้า น้ำตาล
น้ำปลาจนถึงแป้งหอมฝรั่ง น้ำมันทาหม ขาฝรั่งรักษาโรคเช่นใครเป็นบิดต้อง
ไปซ้อยาโตะเออล์ รักษาบิดได้ซ้งัด มีผ้าสีต่าง ๆ ผ้าแพรก็ซ้อด้วย ไม่ว่า
ชาวบ้านจะต้องการอะไรที่ร้านนี้จะมีซ้อด ด้ายสีย้อมผ้า มีทั้งสมุก ดินสอ
ด้าย เพราะท่านสีเองมาจากกรุงเทพฯ โดยทางเกวียนตลอดเวลา คุณลุง
เจริญ เป็นคนกันสมัยท่านเป็นพ่อค้าที่สนิทกับข้าราชการไทยทุกคนเหมือน ๆ
กับอาเสียหนุ่มเป็นเพื่อนกับข้าราชการหนุ่ม ๆ ปัจจุบันนี้

ลุดูสารท มีการกวณกระยาสารทถวายพระกันทุกบ้าน นอกจาก
ถวายพระแล้ว ชาวบ้านจะตักของตนเองใส่จานโรยถั่วฝอยไปแจกเพื่อนบ้าน
ที่ซอบพอกันแทบทุกบ้าน พวกเด็ก ๆ ก็สนุกที่ได้ชิมของบ้านโน้นบ้านนี้

นอกจากนี้มีพ่อค้าขายของแบบสรรพสินค้าอีก ๒ - ๓ ร้านเช่น
เจ้าแก้วเล็งแสง ร้านป่าเพ็ชรเจียว ยังมีร้านขายชาเมจันอับอันลือชื่อ คือร้าน
เจ้าแก้วเซย ป้าภา สรรพอาสา ขายถั่วตัด ขนมเบ็ย ขนมจันอับต่าง ๆ
ข้าพเจ้าชอบซ้อรับประทานมาก ชาวบ้านจากบ้านเหล่า บ้านเตื่อ บ้าน

หนองบุ บ้านหนองนาคำ บ้านนาแอง บ้านหนองใส ฯลฯ มาซื้อกันบ่อย ๆ ผู้หญิงชาวบ้านสมัยนั้น นิยมสืมนวดสีผึ้ง สีปาก น้ำมันทาผม เช่น น้ำมันตานี ทำให้ผมดำ น้ำมันจันทร์ ทาผิวก็หอม

๔. พ่อค้าแม่ค้า ญาน คนญานผู้ชายจะเป็นช่างก่อสร้างเป็นส่วนมาก ดิกราชินีศุภกษัตริย์ที่สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ นั้น ก็สร้างด้วยฝีมือคนญาน คนไทยหลายคนเป็นช่างก่อสร้างดีโดยไม่มีแปลน ไม่มีเหล็ก นอกจากสร้างเป็นตึกจำลองขึ้นลักษณะเป็นแบบยุโรป และญาน บางคนก็ขายขนมปัง เต็ก และทำอาหารฝรั่ง สันนิษฐานว่าสมัยกรมหลวงประจักษ์ฯ และเทศบาลสมัยก่อนคงจะมีแขกต่างประเทศเฉพาะฝรั่งเศษบ่อย ๆ

ผู้หญิงญานจะเป็นคนทำหม้อขอ ทำแหนม ทำเมี่ยงญาน ขนมจีน ทรงเครื่องชาย บ้างก็หาบขนมเลาะขายตามบ้าน บ้างก็เย็บผ้า ผู้ชายส่วนมากจะเป็นช่างเย็บเสื้อสูทบ้าง กางเกงบ้าง นักดนตรีบ้าง

๕. พ่อค้าชาวอิหร่านเป็นแขกที่ขายแป้ง หวี น้ำมันใส่ผมชาย ถั้วมัน ๆ บ้าง เป็นแขกขามบ้าง แขกซีกส์จะขายผ้าเป็นเมตร ๆ บางคนก็ขายเนื้อ แต่มีไม่มากนัก

กลุ่มคนไทย ส่วนมากเป็นข้าราชการที่ได้รับคำสั่งให้ไปดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการประจำจังหวัด เช่น ปาไม้ ปลัดจังหวัด สรรพากร จังหวัด คลังจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด ตำรวจ ทหาร ล่ามฝรั่งเศส ประจำไทย คือ คนไทย ครุสมัยนั้นครุสตรี ครุหนุ่มโก้มาก น้อยนักที่คนไทยจะค้าขาย แต่ก็ยังมีบ้าง เช่นสามี่เป็นเจ้าของรถยนต์ภรรยาที่ขายขนมทองหยิบ ทองหยอด เม็ดขนุน ตะโก้ ข้าวเหนียวสังขยา ฯลฯ

คนไทยจากภาคกลางทำขาย ตลอดจนข้าวเหนียวแดง ข้าวเหนียวแก้ว ฯลฯ

คนไทยส่วนมากจะเป็นข้าราชการ ชานา ช่างไม้ ในสมัยนั้นมีช่างทองผู้หญิงหนึ่งคนชื่าวบ้าน เรียกว่า แม่แดงเมื่อนายตาด นายตาดเป็น

ข้าราชการ แม่แดงท่าทองเก่งมาก บ้านเจ้าเรียกหน้าแดงคุณหน้าตาดีลูกหลาน
 ทำนทำขนมไทย ๆ ชาย ยังมีช่างทำขนมไทยตกค้างอยู่เดี๋ยวนี้ คือ พี่
 ทองมาก ทำขนมชั้น ขนมถ้วย ขนมถ้วยแปบ ตะโก้ ข้าวต้ม อร่อยมากบ้านพัก
 อยู่หลังเว็ลล์บีวี่ตีคลับแต่คนละฝั่งหัวย สำหรับช่างไม้ในสมัยนั้นคนญวน
 เก่งมาก (พวกคนลาวคือ คนไทยสมัยนั้นเป็นลูกมือ) คนจีนค้าขายลูกเต๊ว
 เป็นเจ้าของร้าน เป็นเจ้าของโรงเลื่อย เจ้าของโรงสี และชาย
 เฟอร์นิเจอร์ หรือสินค้าใหญ่ ชายของป่า เขาสัตว์ หนังสัตว์ ข้าว อ้อย รับประทาน
 ย้อมผ้าตามบ้าน ฯลฯ

ผู้ชายในสมัยนั้น ส่วนมากนิยมค้าขายกับพม่าที่เกวียนบรรทุกทุกของ
 ไปขาย แลกเปลี่ยนสิ่งของกันตามต่างจังหวัดเช่น อุตร-หนองคาย สกลนคร
 โคตราช กรุงเทพฯ บางคนที่มีคนมากก็มีเกวียนมาก รับจ้างส่งของ เขาเรียก
 คนที่มีเกวียนมาก ๆ ว่า นายฮ้อยเกวียน เป็นต้น

ชาย - หญิง ชาวอุตรสมัยนั้นจะมีปากใหญ่ ๆ คือ ปากโคตราช
 พวกลาวหลายประเภทเช่น ลาวพวน ลาวเวียงจันทน์ ลาวหลวงพระบาง ชาว
 มีน้อยมาก ในชีวิตข้าพเจ้าได้เห็นเพียงคนเดียวเขาชื่อ นายริน หนึ่งผ้าเต๊ว
 ไม่สวมเสื้อ ไว้ผมหน้าม้าขาวปรกต้นคอ มองดูเหมือนชาวฮิปปี้ฟันดำ กินปลา
 ดิบ ผิวดำ นายรินเป็นต้นกำเนิดของคุณแม่ของอาจารย์ผอ กำเนิดกาญจน์

ชาวภูไท มีชาวภูไทบ้างในอุตร และบางคนก็เป็นข้าราชการ
 ไทย ลูกหลานก็กลายเป็นคนไทยหมดเช่น ท่านขุนกัททกิจบรรหาร ซึ่งเป็นเสัสดี
 เรือนจำสมัยนั้น ภรรยาที่หนึ่งที่สองเป็นชาวภูไท ลูกหลานเกิดมาไม่ยอมเป็น
 ภูไท จึงกลายเป็นไทยโดยปริยาย ปัจจุบันมีชาวภูไทอยู่มากที่อำเภอศรีธาตุ
 และอำเภอวังสามหมอ

ไทยโซ่ หรือ ข้ากะโซ่ ก็กลายเป็นไทยไปหมดแล้ว แต่ยังมีมาก
 ที่อำเภอกุสุมาลย์ จ.สกลนคร

ไทยผ้าขาว คิดว่าคงจะเป็นพวกไทยพานซึ่งย้ายมาจากเมือง
คำเกิด คำบวน นิยมุ่งผ้าขึ้นมัดหมี่คราม สวมเสื้อแขนกระบอกสีดำ บ้างเสื้อ
แขนสั้นแบบคนแก่ สวมสร้อยเงิน ต่างหูเงิน เข็มขัดเงิน ห่มผ้าสไบสีขาว
ผู้ชายมุ่งผ้าขาว พวกนี้ชอบปลูกต้นไม้ ทำนา จับปลา เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ วัว
ควาย เป็นนายฮ้อยเกวียนก็มี

นอกจากนั้น อาจารย์พนอ กำเนิดกาญจน์ ยิ่งเล่าถึงเรื่องราว
เกี่ยวกับนาฏศิลป์ เมื่อครั้งอดีตที่เคยเห็นการรักษาคนป่วยด้วยการฟ้อนรำ
ประกอบการเป่าแคน ดังนี้

ผีฟ้า ในสมัยนั้นไม่มีหมอพอในอุตรมีเพียงนายแพทย์สาธารณสุข
อยู่ ๑ คน ฉะนั้นถ้าคนในครอบครัวป่วย มักจะมีคนเป่าแคนเชิญผีฟ้ามารักษา
ข้าพเจ้าเห็นชายของเพื่อนข้าพเจ้าป่วยก็จะมีคนเป่าแคน มีคนถือดาบ แล้วคน
ป่วยก็จะลุกขึ้นมาฟ้อนรำอย่างสวยงาม และคนไข้ที่เคยถูกรักษาโดยผีฟ้าที่หาย
แล้วพอได้ยินเสียงแคนก็จะพากันมาฟ้อนด้วย ฉะนั้นจะได้ยินเสียงแคนอยู่แทบ
ทุกหมู่บ้าน เพราะมีคนไข้ที่เชิญผิฟ้ามารักษา

นอกจาก ผีฟ้า แล้วในอุตรสมัยนั้นก็มี ผีปอบ ที่ออกหากินตอน
กลางคืนจะมีแสงไฟพุ่งออกไป ถ้าผีปอบเข้าบ้านใครมักจะไปขีดปาก ถ้าเป็น
ผ้าถุงสีดำ ผีก็จะเลอะเป็นสีขาว ๆ ถ้าพบแสงพุ่งที่ใดถ้าคนเอาไม้ตีจะมี
เสียงร้อง รุ่งขึ้นไปดูคนที่สงสัยว่าเป็นผีปอบก็เห็นรอยที่ถูกตีและคนที่ เป็นผีปอบ
มักจะไม้สู้สายตาคน มักจะหลบตาลงต่ำเสมอ

ผีเปรต ในสมัยที่ข้าพเจ้าเป็นเด็กมักจะได้ยินแม่ค้าพูดถึงผีเปรต
ที่วัดมัชฌิมาวาสเสมอว่า ตอนเด็ก ๆ จะมีผู้หญิงหน้าเล็ก ๆ ผมหาว ๆ ปาก
เล็ก ๆ แฉง ๆ โหนตันโพธิ์ใหญ่ในเขตริ้วสาธารณสุขจังหวัด ต้นโพธิ์นั้นอยู่
ตรงกันข้ามกับวัดมัชฌิมาวาส

หนังสือ "ย้อนอดีต ๖๗ ปี" ที่เขียนโดยอาจารย์พนอ กำเนิด
กาญจน์ เป็นหนังสือที่สะท้อนนิสัยส่วนตัวของอาจารย์พนอ กำเนิดกาญจน์ ได้

เป็นอย่างดีเพราะ นอกจากจะพบว่าท่านเป็นคนช่างสังเกตในทุกสรรพสิ่งแล้ว
ยังสนใจในด้านเศรษฐกิจ ดังเช่นได้บันทึกถึงราคาสินค้า ตลอดจนอาหาร
พื้นบ้าน ดังนี้

ราคาสินค้า ข้าวขึ้นละ ๑ สดางค์ ร้อยสดางค์เท่ากับ ๑ บาท
ไข่ฟองละ ๑ สดางค์ หมูชื้อที่ละ ๓ สดางค์ ก็ได้แกงจืดถ้วยเล็ก ๆ ๑ ถ้วย
มีเงิน ๓๐ บาท ชื้อทองใต้หนัก ๑ บาท ครูประจำบาลเงินเดือน ๆ ละ
๑๐ บาท หรือบางคน ๓๐ บาท ก็สามารถปลูกบ้านได้ กว้างเขียวชามละ
๑ สดางค์ ต่อมาสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ราคาถ้วยเขียวชามละ
๕๐ สดางค์ หรือ ๑ บาท

พุทธศักราช ๒๔๖๘ ราคาข้าวแกงจานละ ๓ สดางค์-หนึ่งบาท
กับ ขนมขึ้นละ ๓ บาท

พุทธศักราช ๒๔๘๔ - ๒๔๙๐ กว้างเขียวชามละ ๕๐ สดางค์-
หนึ่งบาท ต่อมาก็ขึ้นมาเรื่อย ๆ จนถึงบัดนี้ราคาปกติ ๑๒ บาท ถ้าพิเศษก็จะ
๑๕ บาท หรือ ๒๐ บาท

ปัจจุบัน ราคาถ่าน ศึก หมู เครื่องอุปโภคบริโภคแพงหลาย
เท่าตัว เช่น พุทธศักราช ๒๔๖๘ ทองบาทละ ๒๐ บาท ปัจจุบันราคาบาทละ
๘ พันกว่าบาท เป็นต้น ข้าวลิตรละ ๑ สดางค์ ปัจจุบันลิตรละ ๑ บาท
๑๐ สดางค์ แพงเป็นร้อยกว่าเท่า เพราะร้อยบาทเท่ากับหนึ่งร้อยสดางค์
แดงที่มีรู สมัยเด็ก ๆ ราคาจักรยานคันละ ๓๐๐ บาท ปัจจุบันรถจักรยาน
ราคาพันกว่าบาท

อาหาร ของชาวพื้นเมืองอุดร ลาวพวน ลาวเวียงจันทน์ ลาว
หลวงพระบาง ชอบรับประทานอาหารพวกข้าวเหนียว แจ่ว ไก่ย่าง หมูย่าง
ป่นปลา ป่นปลาแตก ปลาแห้ง ลาบกล้วย ตำหมากหุง ชุบหน่อไม้ ชุบหมากหมี
(ชุน) บ้างก็กินงู เช่น งูสิงห์ เวลามาอย่างจะมีกลิ่นหอมมากรสชาติอร่อย
เหมือนเนื้อไก่ ข้าพเจ้าเคยชิมดูแล้ว

ของหวาน ขนมที่นิยมของชาวอีสาน ขนมที่ขึ้นหน้าชั้นตา คือ ขนม
สัมปี้ กลิ่นหอม รสชาติเหมือนขนมเป็ยก้อ่อนของคนภาคกลาง แต่จะหอมไปไม่
มากกว่า เพราะเขานิยมตำใบเตย ใบอ้อย ใบฟักทอง ใบเตยเข้าด้วยกัน
กรองผสมแป้ง และหั่นกะทิแล้วกวนในกะทะ เวลาสุกจะมีกลิ่นหอมอร่อยดี

ลอดช่อง ข้าวบ้านจะเรียกว่า (ข้าวลอดช่อง) รสหวานอร่อย
เหมือนของไทย แต่ไม่อบควันเทียน

ข้าวปั้น เป็นของแซบที่ขาดไม่ได้จนถึงปัจจุบันนี้

ข้าวปาด เป็นแป้งข้าวเจ้าผสมน้ำตาล น้ำปูนใสชนิดหน้อยกวนพอ
เหนียวก็ยกกลงเตไฟใส่ถาด โรยด้วยมะพร้าวขูดหยาบ ๆ เหมือนมะพร้าวที่โรย
หน้าขนมฝักบัว ขนมครก ขนมเหล่านี้ขายดีมาก

ข้าวเหนียวหัวหงอกคือ เอาข้าวเหนียวหนึ่งผสมมะพร้าวที่ขูดใหม่ๆ
ผสมเกลือ น้ำตาลทรายด้วย

หม่อมดุกข้าวทอด แบบโคราช มีคนนิยมรับประทานกันมาก

แมงจันคั่ว ข้าวบ้านนิยมคั่วแมงจัน โรยเกลือกินกัน เขาว่ามัน
ดีต้นเสม็ด มีมากบริเวณแถวโรงเรียนกาญจนาภิเษก มีต้นเสม็ด
มากชาวบ้านเขาเรียกว่าทุ่งตึกเม็ก (เสม็ด) ที่ทุ่งศรีเมือง และตามถนนก็มี
ต้นเสม็ดมาก ที่บริเวณโรงเรียนสตรีราชินูทิศปัจจุบัน ก็เป็นป่าต้นเสม็ดมีมาก

ต้นกระบองเพชร ต้นใหญ่ๆ จะมีมากแบบบ้านคอกวัว บ้านเหล่า
บ้านเตื่อ และบ้านโนน หลายพันปีก่อน ๆ ดินแดนแถบนี้คงจะเป็นทะเล
ทรายกระมิง และต้นกระบองเพชร พวกนี้เขาจะปลูกเป็นรั้วบ้านของเขา
ที่เขารู่มซุ่มซ่อนอยู่ตามป่าและภูเขาต่าง ๆ เช่น มณฑลสัทเกียน กวางไส
กวางตุ้ง และเสฉวน แบ่งกันเป็นพวกใหญ่ ๆ ๒ พวก คือ พวกช่อชงดำ และ
พวกช่อชงเหลือง พวกช่อชงดำขึ้นกับภูเขา มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง แต่พวกช่อ
ชงเหลืองไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งเหมือนช่อชงดำ จึงประพฤติเป็นโจรโหดร้าย
กาารุณ คุ่มกำลังปล้นสะดม อดผู้หญิง ตีปล้น แต่บ้านเมืองในดินแดนสิบสอง

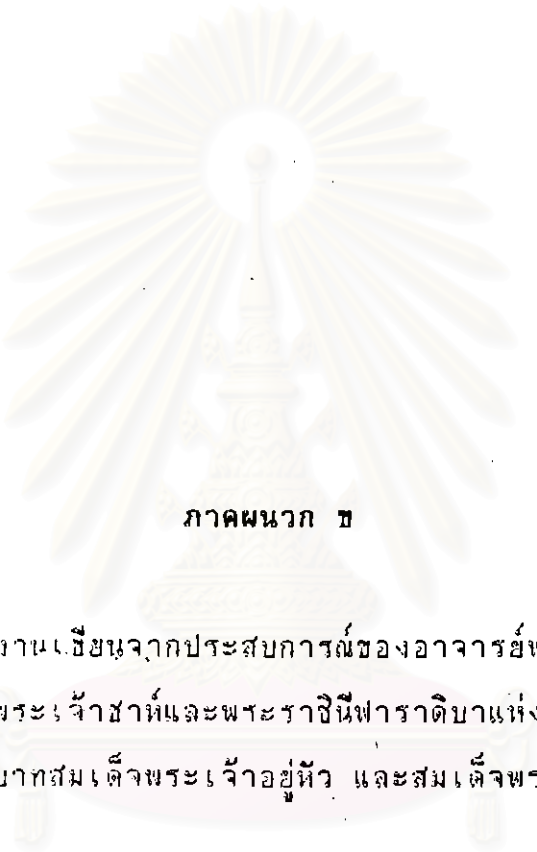
จุกุไทย และเมืองไทยเสมอมา แห่งใดต่อสู้กับฮ่อ ถ้าแพ้ก็จับตัวแม่ทัพ หรือ หัวหน้าฆ่าเสีย แล้วริบทรัพย์สมบัติ และจับลูกหลาน บ่าวไพร่เป็นเชลย ถ้า ใดครมีทรัพย์ยอมเสียค่าไถ่ ก็ปล่อยตัวไป ถ้าไม่สามารถไถ่ตัวได้ก็จะนำตัวไป ปลอมแปลงเป็นฮ่อไว้ใช้สอย

ฮ่อซง เหลือง ก่ยวตีบางเมืองไทย ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นครั้งแรก ตีได้หัวเมืองในดินแดนสิบสองจุไทย ชายแดนเมืองพวน เมือง พวน หลายเมือง

ถึง พ.ศ. ๒๔๑๖ พวกฮ่อซง เหลืองยกมาตีเมืองพวน ท้าวขันตี เจ้าเมืองเชียงขวาง ซึ่งเป็นเมืองในแดนพวน ไปขอกำลังญวนมาช่วย แต่ ก็สู้ฮ่อไม่ได้ ฮ่อจึงยึดเมืองเชียงขวางได้ แล้วปราบปรามแดนเมืองพวนไว้ใน อำนาจทั้งหมด และได้ยกกองทัพมาตั้งค่ายใหญ่ที่ "ทุ่งเชียงคำ" ซึ่งเป็นเส้นทาง ที่ลงมาทางหัวเมืองริมแม่น้ำโขง และเตรียมจะไปตีเมืองหลวงพระบางในปี พุทธศักราช ๒๔๑๗ ฮ่อเตรียมทัพที่ทุ่งเชียงคำ ยกลงมาเมืองเวียงจันทน์ ครอบคลุมทั้งเมืองหนองคาย อีกทัพหนึ่งยกไปตีเมืองหัวพันทั้งห้าทั้งหก แล้ว ลงไปตีหลวงพระบาง

จนเป็นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ได้รับ สั่งให้กรมหมื่นประจักษ์ ศิลปาคม เสด็จไปปราบฮ่อที่เมืองหนองคาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

งานเขียนลูกประสมकार์ของอาจารย์พนอ กำเนิดกาญจน์
เมื่อครั้งรับเสด็จพระเจ้าชาห์และพระราชินีฟาราดีบาแห่งอิหร่าน และภาพ
การรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระ-
บรมราชินีนาถ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการค้นคว้า ผู้วิจัยได้พบหนังสือที่เขียนโดยอาจารย์พนอ กำนัดกาญจน์ หัวข้อเรื่อง "การรับเสด็จพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ" ซึ่งอยู่ในสภาพที่เก่า และขาดหลุดร่อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการบันทึกเรื่องราวที่น่าสนใจไว้ ดังที่อาจารย์พนอ กำนัดกาญจน์ ได้เขียนบรรยาย ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การรับพระเจ้าชาห์ และพระราชินี

แห่งอิหร่าน

ครั้งใดที่มีพระเจ้าแผ่นดินต่างประเทศมาประเทศไทย ทางฝ่ายรัฐบาลจะเป็นฝ่ายต้อนรับเสมอพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ร่วมเป็นเจ้าภาพด้วย โดยทรงจัดให้มีพระราชทานเลี้ยงที่พระที่นั่งบรมพิมานบ้างในพระตำหนักสถานจิตรลดาบ้างหรือตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ แล้วแต่ว่าพระราชอาคันตุกะพระองค์นั้นทรงสนิทสนมกับฉันเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์มากน้อยเพียงไรหรือว่า ในคราวที่ทั้งสองพระองค์ได้เคยเยือนประเทศต่าง ๆ มาแล้ว องค์ประมุขของประเทศนั้น ๆ ได้ถวายการต้อนรับอย่างสมพระเกียรติเพียงไร ดังนั้นผู้เขียนได้ทราบจากพระญาติพระวงศ์ที่ใกล้ชิดเบื้องยุคลบาทว่า เมื่อครั้งที่ฉันเกล้าฯสองพระองค์ได้เสด็จเยือนประเทศอิหร่านเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๐ นั้น ทางฝ่ายสมเด็จพระเจ้าฟ้าชาห์และสมเด็จพระราชินี ตลอดทั้งประชาชนชาวอิหร่านได้ถวายการต้อนรับอย่างมโหฬารสมพระเกียรติ ยกตัวอย่างเช่นมีประชาชนล้มหลามคอยเฝ้ารับเสด็จทุกหนทุกแห่งมากมาย เวลาเสด็จพระราชดำเนินประพาสสถานที่ต่าง ๆ พระเจ้าชาห์และพระราชินี จะเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรสถานที่ต่างๆในอิหร่านพระเจ้าชาห์และพระราชินี จะต้องอัญเชิญให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชดำเนินนำหน้าเสมอ ส่วนพระราชินีมักจะทรงเสด็จพระราชดำเนินคู่กันกับสมเด็จพระบรมราชินี มักจะทรงเสด็จพระราชดำเนินคู่กันกับสมเด็จพระบรมราชินีนาถของไทยเราเสมอ

ฉะนั้นเมื่อพระเจ้าชาห์แห่งอิหร่าน และพระราชินีได้เสด็จมาเยี่ยมประเทศไทยเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๑

นั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงเป็นเจ้าของร่วมกับรัฐบาล ตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๑ ที่ตําหนักจิตรลดารโหฐาน

วันที่ ๒๕ - ๒๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๑ ที่พระตําหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์จังหวัดเชียงใหม่ ต่อจากนั้น วันที่ ๒๗ - ๒๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๑ ณ ที่ชายหาดพัทยา ชลบุรี ซึ่งในการพระราชทานเลี้ยงต้อนรับครั้งนี้ มีดิฉันผู้เขียนได้มีโอกาสติดตามเสด็จตลอดรายการทุกแห่งและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ทรงรับสั่งพระราชทานอนุญาตไว้ว่าถ้า หากดิฉันจะเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ได้ เมื่อผู้ที่สนใจอยากจะทำดิฉันก็เลยถือโอกาสเล่าให้ฟัง เพื่อจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านบ้างไม่มากก็น้อยว่ามีรายละเอียดอะไรบ้าง เช่นการจัดสถานที่ราชพิธีพระกระยาหารในราชสำนักการแสดงถวายต่างๆ เป็นต้น

เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๑ พระเจ้าชาห์ และพระราชินีแห่งอิหร่าน ได้เสด็จพระราชดำเนินถึงประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้มีพระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำที่พระตําหนักไทย เรือนต้นในบริเวณพระตําหนักจิตรลดารโหฐาน แยกทุกคนที่ได้รับพระราชทานเลี้ยงร่วมด้วยกันในคืนวันนั้น สุภาพสตรีแต่งกายไทย จิตรลดา สุภาพบุรุษแต่งชุดราตรี หรือที่เรียกว่า แบล็คไท ท่านสุภาพบุรุษสูงอายุ บางท่านคงจะเป็นเชื้อพระวงศ์นุ่งผ้าม่วงต่าง ๆ ก็มียกเว้นสีน้ำเงิน เพราะผู้ที่นุ่งโจงกระเบนสีน้ำเงินคือ พวกมหาดเล็ก ที่รับใช้อยู่ในวัง เช่น ถวาย อาหาร เครื่องดื่มและอื่น ๆ อาหารที่พระราชทานเลี้ยงในวันนั้นเป็นอาหารไทย สำหรับพวกแขกในราชสำนักและข้าราชการผู้ใหญ่เท่าที่จำได้มีจอมพลถนอม นายกรัฐมนตรี ท่านผู้หญิงจงกล กิตติขจร พลเอก ประภาส และคุณหญิงไสว

โหมกันในเรื่องบินลำนั่น เครื่องบินเหิรฟ้าออกจากสนามบินดอนเมืองเวลา ๐๖.๓๐ น. ตรงไปสู่นครเชียงใหม่ เวลา ๐๘.๓๐ น. อากาศหนาวเราพักอยู่ที่โรงแรมสุริยวงศ์เชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๑๑ โรงแรมนี้ขณะนั้นเป็นโรงแรมชั้นหนึ่งของเชียงใหม่ ตั้งอยู่ในตัวเมืองพวกเราสามารถนั่งสามล้อเข้าไปตลาด ๒ บาทเท่านั้น คนขับสามล้อเชียงใหม่นิสัยดีมาก ไม่เอาเปรียบผู้โดยสารหรือคิดค่าโดยสารเกินอัตรา ถีบช้า ๆ ระวังระวัง กิริยามารยาทเรียบร้อยในวันนั้น พวกเรามีเวลาเป็นของตนเอง ใครใคร่นอนพักก็นอนพัก ใครใคร่ไปเที่ยวตลอดไปซื้อของก็ไปได้ ทางคุณพูนเพิ่มไกรฤกษ์ (หัวหน้ากองมหาดเล็กหลวง) ได้มอบหมายให้คุณหญิงกมลมา สุขุมคุณเพื่อองฟ้า ท่านหญิงฉัตรสุดา วงศ์ทองศรี เป็นผู้คอยต้อนรับให้ช่างพ่อนแต่งตัวตามเวลา และทุกคนจะต้องกลับมาพร้อมกันที่สุริยวงศ์โฮเต็ลเวลาบ่าย ๓ โมงตรง เมื่อแต่งผมแต่งหน้า ทางสำนักพระราชวังได้ขอให้ทางร้านเสริมสวยจินทนา จัดคนแต่งหน้าแต่งผมตามเสด็จไปช่วยทำผม ๒ คน และคุณสุพัฒน์ บุญเกียรติ แห่งร้านศิริภรณ์บางกะปิช่วยด้วยอีก ๑ คน นับว่าเป็นงานหนักของช่างเสริมสวยทั้ง ๓ ท่าน เป็นอย่างมากที่ต้องทำงานแข่งชั้นกับเวลาแทบจะไม่ได้หายใจหายคอเลย ทุกคนต่างใจเต้นตุ้มๆ ต่อม ๆ ตื่นตื่นที่จะต้องแสดงถวายพระเจ้าชาร์ทและพระราชินี และสิ้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ พวกเราต่างพากันหอบเสื้อหนาวชั้นบนภูผิงค์ราชินีเวสต์นีย์ด้วยใจระทึก ขณะที่รถยนต์ขึ้นภูเขาคอนดอร์สเททอากาศเย็นยะเยือกต่อมาก็ถึงพระตำหนักภูผิงค์ราชินีเวสต์นีย์ ความเหน็ดเหนื่อยล้าหายไประยะกับปลิดทิ้งเพราะพอเข้าเขตพระตำหนักก็พบต้นกุหลาบนานาชนิด ดอกแต่ละดอกใหญ่เท่ากำขามแกงขนาดฝ่ามือ พอเดินต่อไปอีกก็พบแปลงดอกลินินมังกร ดอกแพนซี ดอกไม้ป่าสีเหลืองของแคลิฟอร์เนีย คล้ายกับดอกดาวกระจายแต่ไม่ใช่บานสะพรั่ง ทุกคนต่างสดชื่นลึบไปชมดอกไม้กันแต่ชมไม้ได้นานเพราะไม่มีเวลาต้องถูกไล่ให้ไปรับประทานอาหาร ต้องนำมาเติมอีกเป็นครั้งที่ ๒ ต่างคนต่างรีบรับประทานอาหารแล้วรีบไปแต่งผมแต่งหน้าตามระเบียบ ทุกคนต่างคน

หน้าตาขี้มั่วแต่ภายนอก ส่วนภายในอกเด่นระทิกเกรงว่าจะแสดงไม่ได้ดี ส่วนดิฉันขี้กลัวใหญ่เคยเป็นแต่คนฝึก แต่ไม่ค่อยจะร้องเพลงเอง แต่จะให้ร้องเพลงกลัวทำเสียขอให้หาคนร้องเพลงใหม่ ที่จริงก่อนไปเชียงใหม่ทางในวัง เชิญคุณจินตนา สุขสถิตย์ไปร้องแต่คุณจินตนา เสียเพราะมากไปและนุ่มนวนมากหูของผู้รำไม่ชินกับเสียงของคุณจินตนา บังเอิญคุณจินตนาไม่ว่างหรือติดธุระอะไรไม่ทราบดิฉันจึงต้องกลายเป็นนักร้องจำเป็น เมื่อต่างคน ต่างแต่งตัว เรียบร้อย เพื่อเตรียมตัวเพื่อแสดงที่บนเนินด้านหน้า พระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์ เวทีที่แสดงบนลานดินหน้าที่ประทับซึ่งปลูกง่ายๆ เป็นเพียงชั้นเดียวขยกพื้นหลังคามุงจาก ประดับด้วยกล้วยไม้ป่ารอบ ๆ มีดอกไม้วางเหมือนอยู่ในป่างาม ๆ อากาศเย็นสบายเหมือนอยู่ในซานฟานซิสโก หรือเมืองแคลิฟอร์เนียตอนเดือนเมษายน เมื่อถึงกำหนดที่จะแสดงอาจจะเป็นวันดีนเด่นมากเกินไป ผู้แสดงภูไทท่านหนึ่งเกิดเป็นลมกระแทกหันและกลางคนก็จุดธูปไหว้ครุไม้ทันตกลงชุดนั้นก็ต้องแสดง ๑๓ คน และผู้เขียนต้องร้องเพลงแล้วไม่ทราบว่าเป็นอะไรไม่ว่าใครไฟก็จะหลุดมือ เลยร้องเพลงเสียงหลงไปนิดหนึ่ง เดชะบุญบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระสยามเทวาธิราช พระบรมครูอาจารย์ทางเพื่อนรำพระวิญญานเจ้านครเชียงใหม่ช่วยชลใจเป็นปกติเสียงเพลงเป็นปกติอย่างเดิม ผู้รำครั้งแรกก็รำผิดเพราะขาดไป ๑ คน ต่อมาก็คงได้สติเลยเพื่อนรำกันได้สวยงาม ได้รับการปรบมือมากมาย พระราชินีและพระเจ้าชาห์รับสั่งว่าสวยดีมาก การแสดงชุดต่อมาเป็นชุด ๗ เผ่า ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เผ่าภูไท ไทดำ ไทเขียง ข้าสาระวัน ข้าอัตบือ ไทยโซและชาวอีสาน ปัจจุบันการแสดงชุดนี้ผู้ชมบอกว่าเหมือนกับเป็นแฟชั่นโชว์รำละครเพราะแต่งกายแปลก ๆ กันไป เช่น คุณอภิสร่า กิติยากร และ ม.ร.ว. จีริสุดา กิติยากร เป็นข้าสาระวัน คุณหญิงเกนหลง สนิทวงศ์และคุณจิรพันธ์ ลัดพลี เป็นภูไท คุณหญิงกานันต์ สุจริตกุลและหญิงจามรี เสรีวังศ์

เป็นข้าอัครบือ นอกนั้นเป็นชาวอีสานเวียงจันทน์ได้รับคำชมเชยว่าน่าเอ็นดูมาก
ลึกลับแปลกไปจากการฟ้องร้องของภาคอื่น ๆ

บรรยากาศในคืนนั้นอากาศเย็นจัด บางคนต้องใช้เสื้อคลุม
บ้างก็ใช้เสื้อกันหนาวหลากสีล้อมรอบที่ประทับบรรยากาศชนบทจริง ๆ สวย
งามตั้งแต่เมื่อแมนแดนสวรรค์ ส่วนอาหารที่พระราชทานเลี้ยงเป็นอาหารไทย
จีน ยกเป็นร้าน ๆ ประมาณ ๘ - ๑๐ ร้าน มีข้าวมันไก่ ก๊วยเตี๋ยวไก่ แกง
ผัดเนื้อ เนื้อย่าง เบ็ดต้น หมูสะเต๊ะ สลัด ฯลฯ ส่วนของหวานในคืนนั้นมี
เต้าทึงร้อน ผลไม้มี ลำไย พุดทรา กล้วย ส้ม องุ่น ฯลฯ แม้ว่าจะมีการ
แสดงของอีสาน ๒ รายการเท่านั้น ก็ยังดีมากมายเกือบสี่ทุ่ม ทุกคนเห็นพระทัย
สิ้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ที่ต้องเสด็จพระราชดำเนินไปจังหวัดอุดรธานีเพื่อ
เสด็จไปเปิด และบวงสรวงอนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่อำเภอ
หนองบัวลำภู การเสด็จเป็น ๒ ระยะเวลา คือ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๑๑ เวลา
๐๘.๐๐ น. ต้องเสด็จไปลงที่สนามบินอุดรธานี แล้วเสด็จโดยเฮลิคอปเตอร์
พระที่นั่งไปยังหนองบัวลำภู ประทับรถยนต์พระที่นั่งไปยังพลับพลาพิธี เวลา
บ่ายโมงเสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พิธีมณฑลทรงบวงสรวงสังเวศ พระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระสงฆ์ ๑๕ รูป
เจริญพระพุทธมนต์จบแล้วทั้ง ๒ พระองค์เสด็จเยี่ยมราษฎรประมาณ ๓ หมื่น
คนมารอเฝ้าเสด็จ พวกชาวบ้านต่างกระซิบกระซาบ และร้องว่าทั้งสอง
พระองค์ช่างทรงพระสิริโฉมประดุจกึ่งทองใบหยก และต่างพากันแซ่ซร้อง
สรรเสริญสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ว่าทรงพระสิริโฉมไม่สร้าง
แม้ว่าจะเสด็จทางไกลและไม่เคยว่างเว้นราชการภาระกิจเลย ก็ไม่เคย
แสดงถึงความเมื่อยล้าให้ไพร่ฟ้าประชาชนเห็นเลย ทรงยิ้มยิ้มกับประชาชน
ได้ ถ้วนหน้า และไม่ถือพระองค์ หลังจากนั้นก็เสด็จประทับเฮลิคอปเตอร์
ไปยังสนามบินอุดร เพื่อเปลี่ยนประทับเครื่องพระที่นั่งไปจังหวัดเชียงใหม่
เพื่อรับพระเจ้าชาห์ที่นั่น แต่ถึงอย่างไรก็ตามแม้ว่าทั้งสองพระองค์
พึงจะเสด็จกลับจากจังหวัดอุดรธานี ถึงจังหวัดเชียงใหม่ เวลา ๕ โมงเย็น

พวกเราก็ยังเห็นพระพักตร์ของทั้งสองพระองค์สดชื่นเป็นปกติไม่มีแววเหน็ดเหนื่อยเลย หลังจากการแสดงถวายเสร็จแล้วทั้งสองพระองค์ขึ้นส่งเสด็จพระเจ้าช่าห์และพระราชินีกลับพระตำหนักแล้ว ทั้งสองพระองค์ยังคงอยู่กับพวกเรา และทรงขอบใจทุกคนที่ไปพื่อนรำ และทักทายผู้ที่ไปเฝ้าในนั้นทั่วกันทุกคน แล้วจึงเสด็จกลับขึ้นบนพระตำหนักกุญิงค์ราชินีเวศน์

รุ่งเช้าวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๑ พวกเราทุกคนแต่งกายเรือนต้น เพื่อตามเสด็จไปดูการแสดงข้างเพื่อแสดงถวายทอดพระเนตรโดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ กระทรวงเกษตร จัดแสดง ณ บริเวณอุทยานน้ำตกแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ รายการแสดงมีดังนี้

- ๑. การถวายความเคารพ
- ๒. การแสดงการยกไม้

- ก. ข้างบรรทุกสัมภาระผ่านหน้าพระที่นั่ง
- ข. ปลดแหงข้างแล้วประกอบเครื่องเตรียมลากไม้
- ค. การชักลากไม้ มี ลากเดี่ยว ลากคู่ ลากเทียม
- ง. การประยกไม้ การตัดไม้ การโทไม้ แหนบเดี่ยว แหนบคู่
- จ. การยกไม้ขึ้นรถยนต์
- ฉ. การลากขนโดยรถยนต์

๓. ถวายความเคารพปิดรายการ ตอนนี้น้ำรักน้ำเอ็นดูมากผู้กำกับรายการนับ ๑,๒ พอ ๓ ข้างทุกตัวทั้งตัวเล็กใหญ่คู่เข้าหมอบลงทุกตัวและนำปล้มใจที่เห็นชาวเขา พวกแม้ว เข้า พวกกันไบนึงเฝ้ารับเสด็จอย่างใกล้ชิดมากมาย

คืนวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๑ เวลา ๐๗.๓๐ น. ทรงพระราชทานเลี้ยงบนที่พระตำหนักกุญิงค์ราชินีเวศน์ แบบพื้นเมือง หรือที่เรียกว่าขันโตกดินเนอร์คืนนี้เป็นคืนที่มีสาวงามมากเป็นพิเศษ มีพวกนางในราชสำนัก ๓๐ คน และบรรดานางงามสาวเชียงใหม่อีกหลายสิบคน แต่ละคนรูปร่างอ้อแอ้นอรชรหน้าตาจุ่มจิ้มทั้งนั้นมองดูแล้วเพลินไปหมด ก่อนที่

จะเสวยพระกระยาหาร บรรดาเจ้านครเชียงใหม่ ทั้งชายหญิงและสาวงาม นำชบวนบายศรีขึ้นมาถวายทั้ง ๘ พระองค์คือมีสาว ๆ และไม่สาวเพราะเป็น เจ้านายฝ่ายเหนืองาม ๆ พื่อนเทียบหน้าหน้าชบวนบายศรี ต่อจากบายศรีก็มี คนเดินตามชบวนแล้วจึงถึงชบวนดนตรี เป็นที่น่าสังเกตว่าดนตรีดังพอดี ไม่ แสบแก้วหูนัก พอชบวนศรีแห่พื่อนมาถึงหน้าพระพักตร์ทั้ง ๘ พระองค์ ผู้ร่าก็ ค่อย ๆ ย่อลงถวายบังคมต่อจากนั้นก็มิสุภาพบุรุษสูงอายุ ๑ คน สุภาพสตรี สูงอายุ ๑ คน ซึ่งเป็นเจ้านายของเชียงใหม่ ค่อย ๆ คลานเข้ามาหมอบ กราบเท้าจึงผูกที่ข้อพระกรพระเจ้าชาห์ และพระราชินี ต่อจากนั้นก็ค่อย ๆ ถอย ออกหนึ่งข้าง ๆ ดิฉันสงสัยว่าทำไมจึงไม่ผูกที่ข้อพระกรของลันเกล้าทั้งสอง พระองค์ ก็เลยถามท่านผู้ใหญ่ที่อยู่ข้าง ๆ ท่านตอบว่าก็คราวนี้ พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็น เจ้าภาพนำแขกไป เชิญมพระราชวังของพระองค์ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าเชียงใหม่ และ ผู้ว่าราชการจังหวัดรับแทนพระองค์ในนามประชาชนชาวไทย และเชียงใหม่ และเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศจากกรุงเทพฯ พระเจ้าชาห์ จะได้ทรงทอด พระเนตรเป็นชนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของไทย ต่อจากพิธีบายศรี ก็มีชบวนสาวงามประคองขันโตก ๘ โตก ขึ้นไปถวาย นอกจากนั้นก็กระจาย กันยกขันโตกมาตั้งเป็นระยะในท้องพระโรงนั้นเองลันเกล้าทั้ง ๒ พระองค์ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับบนตั่ง หรือที่เรียกว่า พระแท่นสี่เหลี่ยมเตี้ย ๆ ส่วนคนอื่น ๆ ตลอดทั้งพระญาติวงศ์นั่งอยู่กับพื้น ใน คั้นนั้นพระนางพาราดีบาทรงฉลองพระองค์สี่เหลี่ยมอ่อน ประดับด้วยมรกตทั้ง พระศอและพระกรรณ ทั้งพระขำมรงค์ ตลอดด้วยแขนเสื้อก็ประดับด้วยมรกต งามที่ห้อยพระศอเม็ดโต ส่งประกายแพรวพราว ส่วนสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงแต่งชุดไทยจิตรลดาสีชมพูอมดูแล้วทรงพระสิริโฉมภาค อ่อนช้อยเหมือนกับดอกกุหลาบ ส่วนพระราชินีนั้นก็ทรงพระสิริโฉม แบบ ตะวันตกผสมแขกขาว ถ้าเทียบกับดอกไม้ แล้วก็คงจะเหมือนกับดอกบานชื่น หรือเยอบีร่า พวกเราทุกคนต่างก็คอยฟัง ถ้อยจ้องดูว่าพระเจ้าชาห์ และ พระราชินี จะเสวยข้าวเหนียวได้หรือไม่ เพราะอาหารวันนั้น มีข้าวเหนียว

ใส่กระติบวางไว้ทุกสำหรับในโตกมีแกงขี้เเล แกงจืดลูกกรอก ไก่ทอด น้ำพริกอ่อน ผักจิ้ม เนื้อเค็มทอด ลาบ มีอาหารฝรั่งเสริมด้วย คือซูบ และ สดไก่ ขนมก็มีวุ้นกรอบ กาละแม ขนมสอดไส้ ผลไม้มีเงาะ กล้วย ส้ม องุ่น นอกจากนี้ ช้างชั้นโตกก็มีพานใส่บุหรี่ปุ่มวนโต ๆ คล้าย ๆ ชิการ์ และ เมียงทางเมืองเหนือ ห่อเป็นคำ ๆ วางไว้เมื่อทานอาหารเสร็จ ใครอยาก สูบบุหรี่หรือเคี้ยวเล่นก็ได้

ขณะที่กำลังเสวยพระกระยาหาร ชาวเชียงใหม่เพื่อนมานุ่มเชียงตา เพื่อนเงี้ยวถวาย ถวายจปรายการด้วย เชิงกระติบข้าว หรือเดิมเรียกว่า "เชิงอีสาน" ร้องเพลงเชิญขวัญเหมือนของอุดร ตอนนั้นพวกในวังเอะอะกัน เบา ๆ ค่อย ๆ ลุกขึ้นมากระซิบถามดิฉันว่า ฉันทาสอนชาวเชียงใหม่ หรือ ทำไม่เหมือนกับพวกในวังเล่น ดิฉันก็บอกเปล่าไม่ได้มา แต่ของมันกระจาย กันได้ถ้าเขาสนใจ ก็คงจะพวกที่เคยร่ำสอนให้ก็ได้ แต่ถึงอย่างไรทาง ในวังร่าก่อนก็ดีแล้ว ที่เขายินดีรับเอาของเรา และพร้อม ๆ กันพระบาท- สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ ทรงมีมือมาทางดิฉันคงจะอธิบายให้ พระเจ้าชาห์ทราบที่ดิฉันเป็นผู้สอนการ ร่ำแบบนี้ ภายหลังที่เสวยพระกระยาหารเสร็จแล้ว ทั้งสี่พระองค์ก็เสด็จออก มาชมการจุดไม้ไฟที่สวยงามเหมือนสายรุ้งรอบ ๆ พระตำหนักเสด็จ อูม อูม ที่ไรก็ตกใจที่นั่น แต่หันมามองชาวเชียงใหม่ก็เห็นเข้าคุยกันเฉย ๆ ครั้งมอง ไปที่สี่พระองค์เห็นกำลังทอดพระเนตรดอกไม้ไฟอย่างสวยงาม ดิฉันก็แอบถาม คุณหญิงดิษฐ การภักดี ภรรยาอดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำสวีต เซอร์แลนด์ และอิหร่านว่านั่นมันเสี่ยงอะไร ท่านบอกว่าเสี่ยง เขาจุดดอกไม้ไฟกัน ดิฉันก็ ค่อยโล่งใจไปได้

รุ่งขึ้นวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๑๑ หลังจากที่ถูกคนรับประทานอาหาร เข้าแล้วก็รีบขึ้นเรือบินเรือบิน บ.ด.ท. ตามเสด็จไปพักฯ จังหวัดชลบุรี เรือบินถึงอุตะเภาเวลา ๑๐.๓๐ น. ต้องลงจากเรือบินมาขึ้นรถบัสชาว

ใหญ่ ผ่านสนามบินอยู่ตะเภาเห็นเครื่องบิน บี ๕๒ จอดเรียงกันเป็นดับ ผ่าน
 สัตหีบ ไปที่พระตำหนักพิทยาคมหมากกำหนดการจะมีพระราชทานเลี้ยงพระ
 กระยาหารค่ำที่ชายหาดหลังพระตำหนัก หลังพระกระยาหารมีการแสดง
 เชิงชายโขงซึ่งอุปกรณ์การจับปลา มี แห อวน ขอ เบ็ด สุ่ม ซั้งจับปลา
 สวิง ตะแกรงจับปลา ทั้งหมดได้รับความกรุณาจากคุณไพบูลย์ ติศยภัต
 ผู้บังคับบัญชาการเรือนจำอุดรธานี จัดให้นักโทษในเรือนจำอุดรทำส่งไป
 กุลเกล้าถวาย ขณะที่กำลังรัดผ้าเตรียมตัวจะแสดงในตอนบ่าย ม.ล.มนิรัตน์
 ก็บอกว่า การแสดงคืนนี้ให้วางไว้ก่อน และทรงรับสั่งให้ดิฉันข้อมผู้แสดงใหม่
 โดยเปลี่ยนท่ารำต่าง ๆ ซึ่งเข้ากับเชิงอีสาน ที่เชียงใหม่เมื่อคืนนั้นให้หมด
 ดิฉันต้องใช้เวลาฝึกซ้อมอยู่ประมาณ ๔ ชั่วโมง ในวันนั้นเริ่มตั้งแต่ตอนเช้า
 ๒ ชั่วโมง บ่าย ๒ ชั่วโมง ผู้รำพากันเหนื่อยไปตาม ๆ กัน หนึ่งกลุ่มต้อง
 แต่งชุดไทยเรือนต้น ไปร่วมรับประทานอาหารเลี้ยงพระกระยาหารค่ำที่สโมสร
 เรือยอร์ช หรือสโมสรเรือใบ ที่ชายหาดพิทยากแทน อาหารในคืนนั้นมีซูบแพะ
 และอาหารฝรั่ง สลัดกุ้ง ปู แกงจืด ผัดเปรี้ยวหวาน หอยนางรมอบมีทั้ง
 อาหารไทย จีน ฝรั่ง ผลไม้มี ส้ม กล้วย สับปะรด องุ่น ของหวานมีคัสตาด
 (สังขยาฝรั่ง) ทองหยิบ ฝอยทอง พวกเราได้มีโอกาสเฝ้าอย่างใกล้ชิด
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดนตรีเอง ร่วมกับคณะวงดนตรี อ.ส. เช่น
 คุณแมนรัตน์ ศรีกราน กระทบ่อมฟ้าหญิงอุบลรัตน์ทรงร้องเพลงสลับกับคุณหญิง
 จามรี เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา เนื่องจากพระเจ้าชาห์ และพระราชินี
 ฟาราดีบา เป็นชาวต่างประเทศ และมีการแสดงแบบไทยมาหลายคืนแล้วใน
 คืนนี้จึงเปลี่ยนบรรชากาศเป็นคนตรีฝรั่งในจังหวะเร็ว ๆ ซึ่งคงจะถูกกับ
 พระราชอัชชาศัยของพระเจ้าชาห์ เพราะเห็นพระราชอัชชาศัย ทั้งสอง
 พระองค์ทรงเต้นรำไม่หยุด พระเจ้าชาห์ทรงเต้นกับทูลกระหม่อมเจ้าฟ้าหญิง
 อุบลรัตน์บ้างและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถบ้าง พระราชินี
 ก็ทรงเต้น กับเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ในราชสำนัก งานสิ้นสุดลงเวลาประมาณห้าทุ่ม

รุ่งขึ้นวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๑๑ จึงค่อยได้แสดงการพ้อนรำชายทะเล หรือ ชายโขงถวายหลังจากที่ทรงพระราชทานเลี้ยงพระยาหารค่ำที่ชายหาด หลัง พระตำหนักที่พักยาอาหาร ในวันนั้นก็เป็นอาหารทะเลทั้งหมด และมีไก่ย่าง ด้วย แม้ทัพเรือหน้าคณะนายทหารเรือและครอบครัวแสดงรำพวงมาลัยถวาย หลังจากนั้นก็เป็นการแสดงนางในราชสำนักในนามของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถวายพระเจ้าชานี้ ผู้ร่ำรูปร่างเล็กๆ สวยงาม ๘ คน ต่างถือ อุปกรณ์ในการจับปลา แต่ละคนมีลีลาต่างๆ ไม่ซ้ำกัน และแสดงจบลงโดยผู้ ชมไม่รู้ตัวมาก่อน เรียกเสียงปรบมือได้มากมาย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงพระราชดำเนิตรงมายังดิฉัน และคนเป่าแคนอีก ที่ดิฉันนำไปด้วย ๑ คน ชื่อ นายสนับ ผางจำเนียร ทรงรับสั่งชอบใจและทรง ตรัสว่า ถ้าหากพระนางอลิซาเบธแห่งประเทศอังกฤษ เสด็จเมืองไทย จะมีทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ไปเป่าแคนอีก นายสนับปลื้มอกปลื้มใจมากกลับไปคุยอวดเพื่อนฝูงญาติพี่น้องที่อยู่อุดรธานี แต่ปัจจุบันนี้เป็นที่น่าเสียใจ นายสนับ ผางจำเนียร ได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว

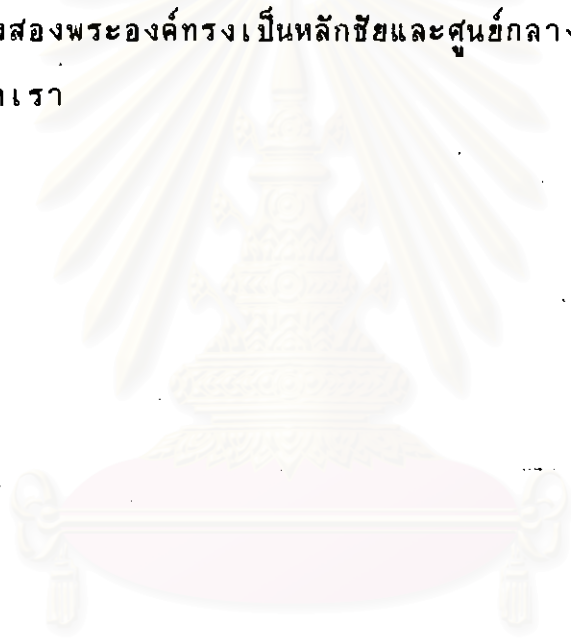
ในการที่ดิฉันได้มีโอกาสเข้าไปเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจัดเป็นส่วน พระองค์อย่างใกล้ชิดนั้นนับว่าเป็นพระมหากุณาธิคุณเป็นล้นพ้น และได้มีโอกาสเห็นเล่นเกล้าทั้งสองพระองค์มีพระราชภารกิจตลอดเวลา ทั้งในด้านการ เมืองคือต้อนรับทูตานุทูต ราชอาคันตุกะจากประเทศต่าง ๆ ตลอดจน เสด็จไปปลอบขวัญให้กำลังใจ ราษฎรที่ถูกอุทกภัย ว่างภัย อัคคีภัยต่าง ๆ เสด็จไปในงานราชพิธีทางศาสนา เยี่ยมตำรวจ ทหาร ที่ปฏิบัติกาตาม ชายแดน ลองสังเกตุทุกครั้งทีประเทศไทยประสบภัยพิบัติใหญ่ ๆ ไม่ว่าจะ เป็นภัยจากผู้ก่อการร้าย หรือภัยพิบัติอื่น ๆ ล้นเกล้าทั้งสองพระองค์จะต้อง เสด็จไปเยี่ยมเยียนให้กำลังใจทันที โดยไม่คำนึงถึงอันตรายใด ๆ ทั้งสิ้น ดิฉันเคยกราบทูลถวายสมเด็จพระบรมราชินีนาถว่า ทำไมทั้งสองพระองค์ จึงทรงกล้าเหลือเกินบางครั้งทรงเสี่ยงภัยอันตรายมากสมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ ท่านทรงรับสั่งว่า "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่าไม่เป็นไรไม่ถึงคราวไม่ตาย" นับว่าพระองค์ทรงเสี่ยงภัยอันตรายต่าง ๆ เพื่อราษฎรของพระองค์โดยแท้ แม้จะแสนเหนื่อยเมื่อยล้าก็ไม่ทรงแสดงเลย โดยเฉพาะสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ท่านทรงพระสรวลลมย์เสมอ เมื่อพบประชาชนของพระองค์ ดิฉันได้ยืนท่านรับสั่งกับบรรดาข้าราชการบริหารฝ่ายในว่า "ฉันต้องข้มตั้งแต่ ๖ โมงเช้าถึง ๖ โมงเย็นแก่วันนี้" ใครทำได้อย่างพระองค์บ้าง นับว่าพวกเราชาวไทยโชคดีที่มีพระมหากษัตริย์ และพระบรมราชินีนาถที่ทรงเข้าใจ และรักเป็นห่วงราษฎรของพระองค์เป็นอย่างดีซึ่ง ทุกวันนี้ทั้งสองพระองค์ทรงเป็นหลักชัยและศูนย์กลางแห่งความรักความสามัคคีของพวกเรา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระบรมราชินีนาถ ท่านทรงรับสั่งว่า "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่ง
ว่าไม่เป็นไรไม่ถึงคราวไม่ตาย" นับว่าพระองค์ทรงเสียดายภัยอันตรายต่าง ๆ
เพื่อราษฎรของพระองค์โดยแท้ แม้จะแสนเหนื่อยเมื่อขลุ่ยก็ไม่ทรงแสดงเลย
โดยเฉพาะสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ท่านทรงพระสรวลลม้ายเสมอ เมื่อพบ
ประชาชนของพระองค์ ดิฉันได้ยืนท่านรับสั่งกับบรรดาข้าราชการบริหารฝ่าย
ในว่า "ฉันต้องข้มตั้งแต่ ๖ โมงเช้าถึง ๖ โมงเย็นแต่ละวันนี่" ใครทำได้
อย่างพระองค์บ้าง นับว่าพวกเราชาวไทยโชคดีที่มีพระมหากษัตริย์ และ
พระบรมราชินีนาถที่ทรงเข้าใจ และรักเป็นห่วงราษฎรของพระองค์เป็นอย่าง
ดียิ่ง ทุกวันนี้ทั้งสองพระองค์ทรงเป็นหลักชัยและศูนย์กลางแห่งความรักความ
สามัคคีของพวกเรา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติความเป็นมา
ของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย

ความหมาย :

เครื่องราชอิสริยาภรณ์คือ สิ่งซึ่งเป็นเครื่องหมายแสดงเกียรติยศ และบำเหน็จความชอบ เป็นของพระมหากษัตริย์ทรงสร้างขึ้นสำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จความชอบในราชการหรือส่วนพระองค์ เรียกเป็นสามัญว่า ตรา

ความเป็นมาในยุโรป :

เครื่องอิสริยาภรณ์มีต้นกำเนิดมาจากยุโรป สมเด็จพระสันตปาปา ซึ่งเป็นประมุขแห่งคริสตจักร ณ กรุงโรม ทรงสถาปนาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อครั้งสงครามครูเสด เพื่อเป็นบำเหน็จความชอบในการสงครามและการพระศาสนา เครื่องอิสริยาภรณ์ที่ได้สถาปนาในครั้งนั้นมี ๓ ประเภทด้วยกันคือ เครื่องอิสริยาภรณ์แก่ผู้กระทำการอันเป็นการกุศลเป็นต้นว่า เครื่องอิสริยาภรณ์เซนต์ ลาสเซรัส (Order of St. Lazarus) ซึ่งจะได้แก่ผู้อุทิศตนในการรักษาพยาบาลแก่ผู้เจ็บไข้ และผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากการแสวงบุญในสมัยก่อนสงครามครูเสด เครื่องอิสริยาภรณ์ประเภทที่สอง ได้แก่ เครื่องอิสริยาภรณ์สำหรับทหาร เช่น เครื่องอิสริยาภรณ์อัศวินผู้ปกป้องนักแสวงบุญ (Knights Templars) ซึ่งจะให้แก่ผู้ที่ปฏิบัติภารกิจทางด้านทหารเท่านั้น เครื่องอิสริยาภรณ์ประเภทที่สาม ซึ่งเป็นประเภทที่มีความสำคัญที่สุด ได้แก่ เครื่องอิสริยาภรณ์ เซนต์ จอห์น แห่งเยรูซาเล็ม (Order of St. John Jerusalem) ซึ่งต่อมารู้จักกันในนามเครื่องราชอิสริยาภรณ์มอลตา (Order of the Malta) ซึ่งให้แก่ผู้ประกอบคุณงามความดีทั้งในด้านการกุศล และทางด้านทหาร เครื่องอิสริยาภรณ์ด้านการพระศาสนาและด้านการทหารเหล่านี้เองที่เป็นต้นกำเนิดของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่สถาปนาขึ้นในประเทศสเปน โปรตุเกส และอิตาลี ภายหลังจากสงครามครูเสด และได้แพร่หลายไปที่ยุโรปในเวลาต่อมา

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ คือ เครื่องหมายที่ใช้ประดับสำหรับ
 เกียรติยศ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงพระนิพนธ์ไว้ในหนังสือ
 ตำนานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สยามว่า "เป็นของซึ่งพระเจ้าแผ่นดินพระราช
 ทานเป็นเครื่องหมายเกียรติยศ และบำเหน็จความชอบ" และปรากฏว่ารัฐ-
 ธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศได้ยืนยัน
 ในพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ตามความในพระนิพนธ์ที่ได้ยกมาอ้าง
 ข้างต้นสืบต่อ ๆ กันมาโดยตลอด อาทิเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้ตราไว้ความว่า "มาตรา ๙ พระมหากษัตริย์ทรงไว้
 ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราช -
 อิสริยาภรณ์"

คำว่า "เครื่องราชอิสริยาภรณ์" นี้ ปรากฏใช้เป็นครั้งแรก
 ในพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์พุทธศักราช ๒๔๓๒ (ร.ศ. ๑๐๘)
 ก่อนนั้นหันไปมีคำที่ใช้ในความหมายเช่นนี้หลายคำเช่น "เครื่องราชอิสริยยศ"
 เป็นต้น

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเภทของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยในปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑. เครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับพระราชทานแก่ประมุขของรัฐต่างประเทศ คือ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นมงคลยิ่งราชมิตรภรณ์

๒. เครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับบำเหน็จความชอบในราชการแผ่นดินมี ๖ ชนิด คือ

๒.๑ เครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งมหาจักรีบรมราชวงศ์

๒.๒ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคลนพรัตนราชวราภรณ์

๒.๓ เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า

๒.๔ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี

๒.๕ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก

๒.๖ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย

๓. เครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับบำเหน็จความชอบในพระองค์พระมหากษัตริย์มี ๓ ชนิด คือ

๓.๑ เครื่องราชอิสริยาภรณ์รัตนวราภรณ์

๓.๒ เครื่องราชอิสริยาภรณ์วัลลภาภรณ์

๓.๓ เครื่องราชอิสริยาภรณ์วชิรมาลา

๔. เหรียญราชอิสริยาภรณ์ต่าง ๆ ซึ่งนับเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์มี ๔ ชนิด คือ

๔.๑ เหรียญสำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จกล้าหาญ

๔.๑.๑ เหรียญกล้าหาญ

๔.๑.๒ เหรียญชัยสมรภูมิ

๔.๑.๓ เหรียญพิทักษ์เสรีชน

๔.๑.๔ เหรียญปราบฮ่อ

๔.๑.๕ เหรียญงานพระราชสงครามยุโรป

๔.๑.๖ เหรียญราชนิยม

๔.๑.๗ เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

๔.๑.๘ เหรียญसानติมาลา

๔.๒ เหรียญสำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จในราชการ

๔.๒.๑ เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา

๔.๒.๒ เหรียญข้าราชการเชตภายใน

๔.๒.๓ เหรียญราชการชายแดน

๔.๒.๔ เหรียญจักรมาลา

๔.๒.๕ เหรียญจักรพรรดิมาลา

๔.๒.๖ เหรียญศรทูลมาลา

๔.๒.๗ เหรียญบุษปมาลา

๔.๒.๘ เหรียญลูกเสือสรรเสริญ

๔.๒.๙ เหรียญลูกเสือสดุดี

๔.๓ เหรียญสำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จในพระองค์
พระมหากษัตริย์

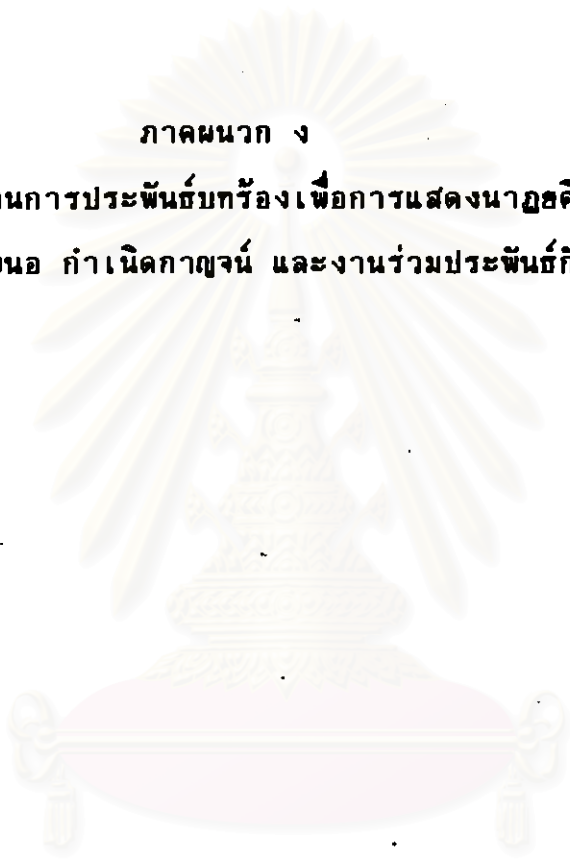
๔.๓.๑ เหรียญรัตนาภรณ์

๔.๓.๒ เหรียญราชรุจิ

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

ผลงานการประพันธ์บทร้องเพื่อการแสดงนาฏศิลป์อีสาน
ของอาจารย์พนอ กำเนิดกาญจน์ และงานร่วมประพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการค้นคว้า บทประพันธ์ที่ใช้ในการประกอบการเรียงของอาจารย์
พนอ กำเนิดกาญจน์นั้น ปรากฏอย่างกระจัดกระจายบ้างก็เป็นเพียงแผ่น
กระดาษ บ้างก็อยู่ในหนังสือหลากหลายเล่ม ซึ่งเป็นการยากในการค้นหา
หากผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึง
เอกลักษณ์ "แข็ง" ตามแบบของอาจารย์พนอ กำเนิดกาญจน์ ได้เป็นอย่างดี

การสู่ขวัญบาศศรี

การสู่ขวัญหรือบาศศรี เป็นประเพณีเดิมของประชาชนใน
จังหวัดต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันจังหวัดนครราชสีมาสุรินทร์
บุรีรัมย์ ที่ใช้กันอยู่ถึงทุกวันนี้ จัดทำกันในงานมงคลต่างๆ เพื่อเป็นการเรียก
ขวัญให้มาอยู่กับเนื้อกับตัว และอายุพรให้อยู่เย็นเป็นสุข มีอายุมันขวัญขึ้น
เจริญก้าวหน้า และประสบโชคชัยปลอดภัยปลอดภัยให้เข้มแข็งและสดชื่น
ลืมหวาดกลัวต่าง ๆ นิยมทำกันในโอกาสเช่น บวชนาค แต่งงาน
ขึ้นบ้านใหม่ พระภิกษุเลื่อนสมณศักดิ์ และเมื่อผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือมาสู่ท้องที่
ถือว่าเป็นมงคลนิยมทำกันมาทั้งในงานเล็กน้อยภายในครอบครัว และจัดทำ
เป็นพิธีใหญ่ตามฐานะของผู้แขกมาเยือน เช่นพิธีใหญ่ที่สุดเมื่อพิธี สู่ขวัญถวาย
แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ
เมื่อคราวเสด็จประพาสเยี่ยมราษฎรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อเดือน
พฤศจิกายน ๒๔๘๘ เพราะมีทั้งข้าราชการพ่อค้า ประชาชนไปเฝ้าทูล
พระพรในพิธีอย่างคับคั่ง

พิธีสู่ขวัญหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าบาศศรีนี้ จัดกันดังนี้ผู้เฒ่าผู้แก่
ช่วยกันจัดทำบาศศรีมีดอกไม้ธูปเทียน หมากพลู บุหรี่ อาหาร ขนม นมเนย
เปิดไถ่ต้ม สุรา จัดวางไว้ในพานอย่างสวยงามพร้อมด้วยผ้าห่ม เสื้อผ้า
กระดาษ หวี สร้อยแหวน และถ้วยชุกข์มือ เป็นจำนวนมากมาย

ในพิธีใหญ่ ๆ จะเริ่มต้นด้วยการแห่แห่นพาศักดิ์มาทรงพิธีพร้อม
ด้วยเหล่าแก่หนุ่มสาวมาช่วยถวายชัชวาทย์ให้พรมีการร้องรำ หรือ เช็งฉลองพาศักดิ์
ด้วย

ผู้สวดหรือพราหมณ์ จะเป็นผู้สวดชุมนุมเทวดา มีคำสวดวิญ และ
อวยพรแล้วผูกข้อมือ เป็นอันเสร็จพิธี

ผู้สวดหรือพราหมณ์ จะเป็นผู้สวดชุมนุมเทวดา มีคำสวดวิญ และ
อวยพรแล้วผูกข้อมือ เป็นอันเสร็จพิธี

คำสวดสู่พระขัณฑ์ถวายพระพร

ศรี ศรี มือนี่เป็นมือสวรรค์ (เลือกแล้ว)

วันนี้เป็นวันดี

เป็นวันศรีอมตตะโชน (อมตะยังยืน)

โตกนี้เป็นโตกไม้จันทร์

ขันนี้เป็นขันไม้แก้ว

ตักแต่งแล้วอัญเชิญมา

เครื่องบูชาหลายหลาก

ดอกบัวหลวงเรียงรายนั้นพอช้อย (ร้อย)

ดอกบัวน้อยนั้นพอพัน

ดอกอัญชัญและดอกซ้อน (ดอกมะลิ)

น้ำอ่อนช้อนทั้งดอกแก้ว (น้ำขึ้นชมยินดี)

งามเลิศแล้วเป็นลดล้น

เทียนชูปกัณฑ์ตามใต้ (จุด)

หมากพลูเขียงไว้เต็มกรวย (เรียง)

เข้าตมกล้วชและบายศรี (ข้าว)

มีทั้งฝ่ายผูกแขนแหวนใส่ก้อย

มีทั้งอ้อยและพาหวาน

ขอใส่พานมาถวาย (ชกถวาย)

สวชลวยงามคืบคั่ง (งามเรียงเป็นระเบียบ)

สะพรั่งพร้อมฝูงช้าน้อยชายหญิง

พร้อมใจยิ่งชาวเมืองนคร ช่างล่าย (เป็นทิวแถว)

สะออนหลาตมาท้อชขอเขอ (นำขึ้นชมมาก)

ชกเบื้องซ้ายบังงา (หันใส่เงา)

ชกเบื้องขวาหันค้ำแก้ว (ทองคำ)

อัญเชิญพระอินทร์ผู้มีบุญแล้วมาน้อมทูลถวาย

แต่พระองค์ทรงพระบารมี

มาเป็นศรีเมืองอยู่เป็นคู่เมืองขวัญ

มาเขอ พระขวัญอันประเสริฐเลิศยิ่งให้มาอยู่นั้น (เนื้อ)

พระขวัญแก้วนั้นนอย้าไปอยู่ไกล

องค์พระชั้นชัยเสด็จมาเข้า

มาปกเกล้าไพร่บ้านพลเมือง

มาสู่มาเสื่องประจำเศวตฉัตรแก้ว

เมื่อว่าเสร็จมาอยู่แล้วให้ทรงพระสวัสดิ

ฝ่ายแก้วนี้เกิดจากเมืองสวรรค์

สรรมาผูกพระกรซ้าย

ให้ทรงสบายมีพระเกษมสำราญพระยศลือชา (ลือชา)

ผูกพระกรเบื้องขวาให้ทรงมีพระชนม์ยืนหมื่นปี

อยู่เป็นศรีเมืองไทย พร้อมพระโอรสธิดา ก็ข้าฯ เทอญ.

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้าชาวจังหวัดอุดรธานี

เรียงฉลองบาศศรี

(สร้อย) บ้าเมืองเฮา แสนสุขขมชื่น (ชมชื่น)
 ทั้งหลับทั้งตื่น ให้อยู่ดีมีแฮง (อยู่เย็นเป็นสุข)
 ต้องล่องต้อง ล่องต้อง ล่องต้อง
 พวกเข้าพี่น้อง กระทบเหาะกระทบห้อง (ขัมห้อง)

(รา)

มาเรียงบาศศรี กะเด็นเดาะเด็นต้อง
 (กระโดดโลดเต้นด้วยความยินดี)

๑. เพื่อเฉลิมฉลองพระขวัญ
 ในงานเร่งรัดพัฒนา
 หลายหน่วยเพิ่มมาช่วยงาน (ร่วม)
 ทั้งพยาบาลการแพทย์ใช้ยา
 ซ่อมกัน ไทยเฮา ซ่อมกัน (ช่วย)
 สิบแสน ฮือฮัพัน ซ่อมกันพัฒนา (ร้อย)
๒. อนามัช กันดาร์ ชนบท
 สุดแสน กำสรด อัดทุนขาดชา (อด)
 น้ำใจนั้นใสกว่าทุกอย่าง
 คือน้ำฝน น้ำค้าง ชากลิ่นชื่อลีลา (จะ)

ออนซอนน้อ ออนซอนใจน้อ
 (น้ำชื่นชมยินดี)

มาช่อนชกชอ บ้านเมืองเจริญฮิ่ง
 (ช่วยเหลือเกื้อกูล)

๓. สุขขวัญประเพณีนี้ มีค่า
 สองพระองค์เสด็จมาเป็นขวัญเป็นมิ่ง
 สองมือพนมก้มกราบไหว้ ถวายชีวิตมี (กราบ)
 อีกทั้งอินทรีย์ จิตใจ ทุกสิ่ง

บุญหลายไทยเฮาบุญหลาย

ข้าขอพื่อนถวาย ให้ทรงสำบายพระทัย (สบาย)

เนื้อเพลงบาศรีถวาชพระพร

- (๑) สาธุเขอ เขามาสาธุเขอ ผู้ข้าขอไหว้เทพไท
เทวโลกบนดิน และฟ้าเห้อมาพร้อมผ้านัน
- (๒) เขินเขอ ไทขอเข้าเขินเขอ ขอเขินมเหศักดิ์หลัก
เมิงเป็นใหญ่ เขินมาพบพ้อสองพระเจ้าเขอช้านาน
- (๓) ขอชาเดว นี้ก็พื่อนไทกุ ๆ เต้สองขานี้ก็พื่อนไทกุ ดอกไม้เหน็บหู
สาวภูไทยกิงาม
- (๔) อวยชัยเขอ เข้าอวยชัยเขอ จงมาอวยเขือสองหน่อเหนอโท
ขอเขือสุขขุอยู่สร้างสถานกว้างถิ่นไทขอ เขานา
- (๕) อวยชัยเขอ เข้าอวยชัยเขอ เหือสองพระจอมเจ้าองค์
แผ่นดิน เป็นท้อปกหน้าเป็นผ้าปกโหนดเข้าน้อขหมู่ไทย เขาเทอญะ

คำแปล

- (๑) ปวงข้าขอไหว้เทวดาผู้เป็นใหญ่ในโลกทั้งบนดินและบนฟ้าขอให้
มาชุมนุมพร้อมกัน
- (๒) ขอเชิญหลักบ้านหลักเมืองซึ่งเป็นใหญ่ ได้มาหาพระเจ้าแผ่นดิน
และพระราชินีของเราอย่างได้นาน
- (๓) ขกขาคัดชาที่พื่อนแบบภูไท เต้ยสองขานี้พื่อนแบบภูไทดอกไม้
เหน็บหูสาวภูไทกิงามมาก
- (๔) ขอให้มาอวยชัยให้พระเจ้าอยู่หัวทั้งสอง จงมีความสุขอยู่สร้าง
เมืองไทยอันกว้างใหญ่ กว้างใหญ่ของเรา
- (๕) ขอให้มาอวยชัยให้สองพระองค์ ผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน จงเป็น
ร่มปกหน้าเป็นผ้าปกหัว แต่ข้าพเจ้าคนไทยทั้งหลายเทอญะ

ประพันธ์โดย...

คำนิก อุดมบุญธลิขันธ์

เรื่องถวายพระพรที่ภูพาน

(สร้อย) บ่ ๆ เป็นหยิ่งดอก บ่ ๆ เป็นหยิ่งดอก บ่มีไผ่เบ็งรำเซ็งรำช้อน บ่มี
ไผ่ออนชอนก็บ่เป็นหยิ่งดอก บ่ ๆ เป็นหยิ่งดอก บ่ ๆ เป็นหยิ่งดอก (สร้อย
๒ จบ)

๑. ยามข้าวยากมากแพง ยามแล้งก็มีฝนหลวง บ่ต้องทวงในหลวงท่านปก
ราชินีเพิ่นก็อ่อนอก คือ พ่อแม่คุณแลพสก (สร้อย ๓ จบ)
๒. วาตะอัคคีภัย สองไต้บ่เคยลี้จ่ม ทรงปราณีเมตตาจามสมทวายราชฤทธิ์
ขึ้นชม ช้อยก็บ่ตัวดอก (สร้อย ๓ จบ)
๓. ทหาร ตำรวจ ลูกเสือเอชออย่าเฉยอยู่เลยจงจำ อันชายแดนเพิ่นก็
เสด็จนำ แม้ยากล้าเพิ่นก็บ่ข่านดอก (สร้อย ๓ จบ)
๔. ไกลแสนไกลสุดไกล สองไต้เพิ่นก็เสด็จนำ วิทยุเพิ่นก็ติดองค์นำ เพิ่นอยู่
ทุกคุด ช้อยเว้าจริงบ่หลอก (๓ จบ)
๕. องค์สมเด็จพระราชินี ทรงปราณีจัดการศึกษา ให้ส่งเสริมทอผ้ามัดหมี่ไทย
เป็นสินค้าไทยแพร่หลายบ่หอยอก (๓ จบ)
๖. เพิ่นทรงพระเมตตา กรุณาแต่ผู้ยากไร้ บาดเจ็บทุกชัณฑนหมั่นไหม้
อันครายใด ๆ เพิ่นก็บ่ข่านดอก (๓ จบ)
๗. ขอทรงพระสำราญ เบิกบานในวันมงคลใดคิด ย้ายขอให้แผ่ภัยตน
เจริญพระชนม์ เพื่อทุกคนขึ้นดอก (สร้อย ๒ จบ แล้วร้องซ้ำข้อ ๗
อีกเที่ยวหนึ่ง)

พระคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เช่น ท้าวจตุโลกบาล
พระอิศวร พระนารายณ์ และพระพรหมเป็นต้น ให้มาประชุมประสาทพร
อยู่เย็นเป็นสุข อายุยืนนาน โดยขับไล่และกันเสนียดจัญไรให้สูญสิ้นไป

การจัดทำบายศรีนี้จัดทำตามฐานะของบุคคล ซึ่งจะถูกบายศรี
นั้น ๆ คือคนขึ้นธรรมดา

บาศศรีไทย (เก้าชั้น)

บาศศรีเอช บาศศรีขึ้นต้น ลูกหลานทุกคนล้วนมีกมลเปรมปรีดิ์
รำลອງร้องรับ สำหรับความยินดี เอาความรัก และสามัคคี เป็น
บาศศรีชัชเอช

บาศศรีเอช บาศศรีขึ้นสอง เอาอารีเป็นใบตอง สลักจำลอง
เป็นบาศศรี เอาเมตตาเป็นไม้กลัด เอาความซื่อสัตย์เป็นพลัดพลี เอาความ
รักและสามัคคีเป็นบาศศรีชัชเอช

บาศศรีเอชบาศศรีขึ้นสาม เอาความเมตตาสง่าสงาม ด้วย
ความพร้อมเพรียงกัน เอามิตรจิตเป็นเทียนชัย เอามิตรใจเป็นไขชวัลญ เอา
ความรักมาผูกพัน ทุก ๆ ชั้นบาศศรีชัชเอช

บาศศรีเอชบาศศรีขึ้นสี่ เอาความกรุณาปราณีไว้เป็นที่กระแจะ
เจิม เอามุกตาเข้ามาประสาน มาสมานไมตรีเจลิม เอมความเอื้อเฟื้อเข้า
มาต่อเติมพูนเพิ่มบาศศรีขึ้นเอช

บาศศรีเอชบาศศรีขึ้นห้า ขอเทพไททุกชั้นฟ้าโปรดช่วย
อำนาจพร ขอให้ทรงเป็นสุขสถาพร โรคภัยขจายขจร ดังพรเชิญ
บาศศรีชัชเอช

บาศศรีเอชบาศศรีขึ้นหก เราจะขอหยิบยกพระมหาธิคุณ พระ-
องค์ทรงคำจุนเกื้อหนุนทวยราชธวัร์ ทรงเมตตาสามารถ เพื่อชาติไทยเอช

บาศศรีเอชบาศศรีขึ้นเจ็ด ขอพระองค์ทรงสำเร็จพระมหาปนิ-
ธาน ของทรงพระสำราญ ซึ่งขึ้นชานในราชสมบัติ ขอทรงเป็นร่วมฉัตร ร่วม
เกล้าชาวไทย

บาศศรีเอชบาศศรีขึ้นแปด ทวยเทพล้อมแวดล้อมทวยพระพรชัย
ขอพระจงอยู่เย็นเป็นมิ่งขวัญชาวไทย พระเกียรติกำจาย ทั่วโลกกา

บาศศรีเอชบาศศรีขึ้นเก้า ขอเทพยดาทุกชั้นเฝ้าถวาย
พระบารมี ศรี ๆ วันนี้เป็นวัน ศรีสุขสถาพร พระโรคภัยขจายขจร ดังพร
เชิญบาศศรีชัชเอช

ประพันธ์โดย อาจารย์คมคาย ณ หนองคาย
อาจารย์พนอ กำเนิดกาญจน์

กลอนเตี้ยถวายพระพร

โอละแมนทนอนาย เสาขึ้นบุญกะแมนเหลือล้น กุศลนำกะละแมน
 ชูส่ง ได้เห็นองค์กะละแมนผ่านพื้นแนว เชื้อกะละแมนอยู่วัง ได้มาฟัง คำเฝ้า
 วาจากะละแมนสู่อ่าง กิริยาละแมนรูปร่างพระองค์พร้อมละแมนพรำกัน ให้
 เสาวันทาน้อมบังคมถวายบาท ขอหัตถการบักมประนมนิ้วคู่สู่คน ให้พระองค์
 สุขสันพระชนม์ยืนละแมนชาวยิ่ง ได้ปกคองละแมนไพร่ฟ้าทาละแมนอยู่เย็น
 ให้ได้เป็นองค์เจ้าราชาละแมนหมั้นแก่นเนาอยู่ในแท่นแก้วแวว เหลี่ยมละแมน
 ส่องแสง ให้ไทยแยงละแมนองค์เจ้าเนาว์วังละแมนตั้งเทียง อย่างได้เอียง
 ละแมนพันพิสูมีน้อข้าหัวไหว เห็นจอมไทยละแมนทั้งแคว้น สมเด็จองค์
 ละแมนราชัน ราชนีละแมนพรำพร้อมยืนหมั้นละแมนหมั้นปี ขออย่ามีศัตรูร้าย
 หมายปองพระองค์ท่าน ให้พระชนม์ยืนนานคุ้มหมู่ฝูงไพร่มีหน้าละแมนทั่วแดน
 มั่นละเนาไทยน่า หนาชาวไทยเอ๋ย

ประพันธ์โดย คำตา ศรีบุญรัตนกุล

ตัวอย่างกลอนเชิงตลกเขี้ยวสาวเล่น

สาวบ้านใต้หนึ่งสินก้านป้อม สึงมาช่องอุบาทอุบาย นุ่งสินลาย
 เทิงขาวเทิงแผล่ เบ็งช้อยแทนคืองูท่าทาน แมนลูกหลานของไผนอแม่ คือ
 ไคหน่รูปร่างหน้าตา เกิดวาจาของสาวก็น่วม เว้าถิก

ส่วนเทิงขี้มเทิงหัว เจ้ามีผิวแล้วไปน้องหล้า ยอดสง่าของพี่คน
 สวยเบ็งคนชวยแน่เดื่อน้องแก้ว นีบ่อบ่ปั๋วบ่อบาตบ่อบังบ่อบ่เป็นหยัง ของนาง
 จักอย่าง นุ่งสินต่างคือเก่าคือหลังง เจ้าอย่างซังตุช้อยเดื่อเหล่าเจ้าอย่าดำ
 มันสิเป็นกรรม เวรสิน่าเจ้าไปสู่มื้อ ไปตกบ่แมนอะเวจี ใจดี ๆ อย่าป้อย

หญิงนางแมว

หญิงอีแม่ นางแมว ยีงแมว ๆ ขอเปิดขอไก่ ขอบ่อได้ยี่งให้
 ขอฝน ขอน้ำมนต์หัดหัวแมวบ้าง บ่อได้ค่าจ้างนางแมวบ่อหนี บ่อได้กินปลา
 เพราะหนูกัดเข้า บ่อได้ข้าวเหล้าเตี๊ยะกะเอาเหล้าโทก็เอาแม่เฒ่าเอชอช่า
 เฟ็งชายลูก ข้าวเฟ็งปลุกลูไม่เฟ็งแพง ตาแดงตั้งฝนตั้งลงมา ตาเว็นตำฝน
 หน้าลงมา ตะเว็นตกฝนตกลงมา เทลงมา ฝนเทลงมา ฝนบ่อตกข้าวไร่ตาย
 คา ฝนบ่อตกข้าวนาตายแล้ง น้ำก็แห้งขาดไร่ขาดนา เทลงมาฝนเทลงมา
 เทลงมาให้หาได้โห่ง ให้ส่งเบี่ยงกอยู่ชุ่มกินเย็น ให้ได้เห็นฝูงปลานาข้าว ฝูง
 ผู้เฒ่าให้เข้าวัดจำศีล ให้มีกินอย่าได้ทุกข์ยาก อย่าให้ลำบากนำพำนาฝน ให้
 ทุกคน สุขีถ้วนหน้า ลุงและป้าอยู่ห่างนอนกิน ทั้งแผ่นดินชาวไทยตลอด อย่า
 ได้หิวหอดอดอยากอาหาร

สาละวันรำวง

โธโธ แล้วกับโธ โธ โธ หน่วยนา น้อยอ่อนแอนแม่มนิ่งสาว
 สวรรค์ สาละวันตามม ส่ง่าสมแท้น้อง เตี้ยลงสาละวัน เตี้ยลง ๆ เตี้ยลง
 แล้วฟิงฟี่ลีเตี้ยวแคน น่า พลับพลึงกำลังช่อใหม่ ปลุกเอาไว้อยู่ในแดนดงรูป
 หล่อกก็ออกมาไค้ง รำวง ๆ สาละวัน

สาละวันลุกขึ้น ๆ ๆ สาละวัน ลุกขึ้นก่อนสาละวันเอี้ย ลุกขึ้น
 แล้วอ้ายขอเว้าสาว ถามบ้านเจ้านั้นอยู่ที่ใดลูกสาวเฝ้าจึงผู้งามปานแต้ม สอง
 พวงแก้มสีชมพูอ่อนต่อง พี่ขอฝากอีกน้องพอได้บ่อละนาง สาละวันเดินหน้า ๆ ๆ
 สาละวัน เดินหน้าหน่อย สาละวันเอี้ย เดินหน้าแล้วทางชอนแล่นหน่อย
 เจ้าเอชผู้สมร้างน้อยลอยหน้าต่อไป

รำไกล้ ๆ ใจจะขาดรอน ๆ อรช่าเอวบางท่าทางงามพื่อน
 สาละวันถอยหลัง ๆ ๆ สาละวัน ถอยหลังหน่อชสาละวันเอี้ย ถอยหลังแล้ว
 ขอเชิญรำต่อ เชิญพ่อเชิญแม่มาม่วนนำกันสาละวันนี้รำขึ้นรำลง ลุกขึ้นแล้วก็
 ถอยหน้า ถ้าบ่ระวังเอาเช็ดตอกพ่อเอชหน้า

เพลงร่ำวงสดดี "กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม"
ฉลองอุตราณี ๑๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๔๗๖
โดย พนอ กำเนิดกาญจน์

มาลาดอกไม้

มาลาดวงดอกไม้ (ข้า)	มาตั้งไว้เพื่อบูชา
บูชากรมหลวงประจักษ์ (ข้า)	ศิลปาคมนามลือเลื่อง
เพิ่นสร้างอุตรรุ่งเรือง (ข้า)	กระเดื่องมาเหล่าข้าภูมิใจ
ศักดิ์สิทธิ์สถิตเสวี (ข้า)	อุตราณีแดนดินถิ่นไทย
ปวงข้าขอพร้อมใจ (ข้า)	นบนอบไหว้และบูชา
ขอให้ฝนประทาน (ข้า)	ไหลผ่านอย่าท่วมอย่างแล้ง
ชุ่มเย็นกระเซ็นทั่วแขวง (ข้า)	ทั่วย่านแหล่งท่ามาหากิน
ขอให้เงินทองไหลริน (ข้า)	สมถวิลเป็นสุขใจ
เกียรติกิจ้องขจรไกร (ข้า)	มีโชคชัยกับทุกคน
ขอน้อมเกล้าถวายพรชัย (ข้า)	วิญญานลอยไปสวรรค์พิมาน
เสด็จสู่นิพพาน (ข้า)	พระวิญญานสุขสมเอช
ขออำนาจพระไตรรัตน์ (ข้า)	จงจัดทุกข์ภัยพาล
ประชาชนขึ้นบาน (ข้า)	ทั่วแดนดินถิ่นอุตร
ปวงข้ามาร่ำพื่อน (ข้า)	ถวายกรกราบบูชา

เพลงพ็อนกุไทยถวายพระพร
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระชนม์พรรษาครบ ๕ รอบ

๒๘-๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๐

ณ โรงละครชาติ จังหวัดพระนคร

สาธุเชื้อ เขามาสาธุเชื้อ ๆ ผู้ข้าขอไหว้เทพไทเทวโลก ๆ
บนดินและฟ้า เข้ยมาพ้อมพ่ากันเขินเข้ยไทยเขาเขินเข้อ ๆ ขอเขินมหศักดิ์
หลักเมืองเป็นใหญ่ ๆ เขินมาพบพ้อมสองพระเจ้าเขาย่านาน

ขอชาเดวนี้ก็พ็อนไทย เต้สองชานี้ก็พ็อนไทย ดอกไม้เห็นบูชา
สาวภูไทก้งาม

อวยชัยเชื้อเขาอวยชัยเชื้อ จงมาอวยเข้ยสองหน่อเหนอโหขอ
เข้อสุขอยู่สร้างสถานกว้างถิ่นไทยเขานา

อวยชัยเชื้อมาอวยชัยเชื้อ ของสองพระเจอมเจ้าองค์เอกแผ่นดิน
ดิน เป็นห่มปกหน้าเป็นฟ้าปกโห แต่ช้าน้อยเหล่าไทยนั้นเทอญ

เชื้อ	คำแปล	เนื้อ นะ
เข้ย		ให้
พ้อม		พ้อม
พ่า		น่า
เมือง		เมือง
หลักเมือง		หลักเมือง
พ้อ		พบ
เขิน		เชิญ
เขา		เรา
ขอ		ยก
เดว		เด็ชว

เต้	คำแปล	เตี้ย
สองหน่อ		สองพระองค์
เหนอโท		เหนือหัว
ปก		คลุม
ห่ม		ผ้าห่ม
โท		ศรีษะ หัว

เพลงพ็อนฎุโก (พ็อนช่วยมือ)

ไปเื้อเฮาไป	ไปให้เอาชั้นเอาช่อง ๆ
ไปโหมพีและโหมน้อง	ไปโให้เอาช่องเอาชัย
เทงซาแสนจน	หนทางก็ลำบาก ๆ
ช้อยสู่ทนยาก	มาพ็อนรำให้เพิ่นเบิ่ง
มีโชคมีชัย	ให้ท่านมีสุขสมใจ
พันภัยไร้ทุกข์	ให้ท่านมีสุขสมใจ
หลับไปโให้ได้เงินหมื่น	ตื่นขึ้นโให้ได้เงินแสน
อ้อมใจเหมือนแม่ัน	มีค้อมีแผนค้อมีเงินทองไหลมาไวไว
มาเนือเฮามา	มาโให้มาลาพ็อง
มาโให้พรทั้งพีและน้อง	มาโให้เอาช่องเอาชัย
ประพันธ์โศษ คมคาย	ณ หนองคาย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

พ็อนฎุโก (ถวายต้อนรับพระเจ้าจารย์และพระราชาสีนแห่งอิหร่าน)

เฮาชอน้อมเกษา ถวายแต่จารย์ พ็อนรำวงสรรวง หลิงศรีเมืองอุดรเอช
แต่งกายงามอยู่ทั้งปวง ผากแทนกายถวายทรวงไปพร้อมพวงมาลี.....

ดาวส่องแสง สุขแห่งเพิ่มเอย เดือนดังโคมเมคา เทพเกือกกุล
ให้ท่านจะรฎ. หาบุญมีเฝือ

ลมหนาวพัดกราวแล้วหนอ ไม่ขอผิงไฟใส่ เสือร้ายรพภูไทสังเทือ
เจ้าอช่าเฝ้าเมื่อ เด็ชวเมื่อหน่ออัชญาเพิ่นเอย

อร่ามไฟสี ฝ่ามีนวลจันทร์ คินนี้สนันคัยงัน ลา ลา ลา ลา ลา

เชิงผ้าหมี่

หมี่นกก หมี่ดอกหญ้า นาคชู้สน หมี่ฟองน้ำ หมี่ข้าวหลามตัด หมี่เอือ
หมี่ตา หมี่ม๊กไม้

โธเฮาโธ กะผ้าหมี่เฮาโธ ลายแบบนี้เฮาว่าลายขึ้นหมี่ ลายถี้ ๆ
เฮาว่าลายก้านสน สารวะนกะนำหมี่ดอกแก้ว ยามนุ่งแล้วกะคอยเก็บ
คอยบาย ลายกระจ่างเอิ่นว่าลายฟองน้ำ ลายคุณลุงเอิ่นว่าลายดอกหญ้า
ลายคุณย่าเฮาว่าลายปักโรม ปาดติโทก็ลายนกโถนโถก ลายอยู่โศกเอิ่นว่า
ลายข้าวหลาม งามลงไปช้อดลายหมี่เอือ ลายสีเนื้อเฮาว่าลายหมี่ตา มา
เฮามามัดม๊กผ้าหมี่หลายแท้ เข็ญพ่อแม่ไปยามเบ็งดู มีการชู้ การเลี้ยง การ
ป็น ดังสนั้น ผ้าหมี่ ผ้าไหม อยู่บอไกลกะอิสานเฮานี้ หยุดก่อนนี้พื่อน้อย
ทั้งหลาย หลึงและชายจักได้รำเชิง ให้เพิ่นเป็นประเพณี อันเคยมีโบราณ
ก่อนเก่า เขินมาแล้วมาชานกันดู พื่อนให้ทรูสวยเก้อหลี เบ็งให้ดีจำไว้ให้มัน
เสียงสนั้นปานว่าฟ้าฮ้อง เอิ่นพวกพ้องมาม่วนน่านกัน โธโธโธ ไร้อโธ เฮาโธ

เชิงถวายพระพร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรม-
ราชินีนาถ ที่ ตำบล น้ำอุน สกลนคร

บ้านเมืองเราแสนสุขขมชื่น ทั้งหลับทั้งตื่นอยู่ดีมีแรง แต่งแต่ง
แต่ง แต่งแต่งล่องต่อง (ข้า)

หมวดโทษหมากแข้ง ชวมนันทวนขึ้น (ข้า) ต้องล่อง ล่องต้อง
ล่องต้อง (ข้า)

หมวดเข้าพี่น้องกะขี้มเหษะ ขี้มหย่อง ได้มาเชิงก็เดินเดาะ
เดินดอง เพื่อเฉลิมฉลอง พาชวีญในวันสำคัญของเพื่อนนั้นหนา. หลายหมู่เพื่อน
นั้นหนา หลายหมู่เพื่อนมาม่วนขึ้นทั้งหลับทั้งตื่นอยู่ดีมีแรง

แต่งแล้งแต่ง แล้งแต่ง แล้งแต่ง (ข้า) หมวดโทษหมากแข้ง
รามกันม่วนขึ้น (ข้า) สูชวีญประเพณี นี้มีค่า สองพระองค์เสด็จมาเป็นมิ่งขวัญ
(ข้า) สองมือพนมก้มกราบไหว้ ถวายชีวิตมีอีกทั้งอินทรีย์ จิตใจทุกสิ่ง

ต้องล่องต้อง ล่องต้องล่องต้อง (ข้า) หมวดเข้าพี่น้องก็ขี้ม
เหษะ ขี้มหย่อง ได้มาเชิงก็เดินเดาะ เดินดอง (ข้า)

ขอพระองค์ทรงพระสำราญทรงเบิกบานเกษมสันต์แจ่มใส
พร้อมทั้งพระโอรส อารลน้อยมีอายุหมื่นช้อย สวัสดิ์มีชัย

ต้องล่องต้อง ล่องต้องล่องต้อง (ข้า) หมวดเข้าพี่น้อง ก็ขี้ม
เหษะ ขี้มหย่อง ได้มาเชิงก็เดินเดาะ เดินดอง

เชิงบุษบาพญาถน (ถวายถน)

จากประวัติศาสตร์สาส์นล้านช้างและไทยดำ มีอยู่ว่า เดิมโลกของ
เรามีแต่น้ำกับฟ้า มีแต่เทวดา นางฟ้าบนสวรรค์ อยู่มาวันหนึ่ง เทวดาและ
นางฟ้ามองลงมาจากสวรรค์ เห็นแต่น้ำและต้นไม้จึงได้ปรึกษากันว่า ควรจะ
ไปเกิดเป็นมนุษย์เพื่อเผยแพร่เผ่าพันธุ์มนุษย์ชาติต่อไป ในที่สุดเทวดา
องค์หนึ่งก็ได้เนรมิตร เต่าปูงหรือ เรือใหญ่ลอยไปในน้ำ ต่อมาเต่าปูงนั้น
แตกออกเกิดเป็นมนุษย์ ห้าชาติ คือ

๑. ข้า
๒. ช่อ
๓. ไทยดำ
๔. ยวน

๕. ไทยอีสาน ไทยลาว

ต่างกลุ่มก็ออกไปทำนาหากิน จนเกิดขยายต่างๆ มากมาย แต่ทั้งห้าชาตินี้ คือ ต้นคำของมนุษย์ชาติ เมื่อถึงปี่ฮ้อจึงได้เชิญผี ๆ น้อย ๆ มาปรึกษากัน เพื่อทำพิธี ขอบคณพญาถน (เทพเจ้าแห่งฟ้า) เพื่อขอของคนที่ยืนดาลให้ฝนฟ้า ตก จนมีข้าวปลาอาหาร บริบูรณ์ ต่อจากนั้นก็มีการเซิ้งบั้งไฟเป็นประเพณี ต่อ ๆ มา

มาลาดวงดอกไม้ มาตั้งไว้เพื่อบูชา พวกข้าขอบูชา และ อวยพรพระยาถน ทั่วแคว้นแดนไทเฮา ออย่าโศกเศร้าอยู่สุขแสน มาดมั่น ประสงค์ใจ ขอจงได้ตั้งใจบาง

ไอ้เดเจ้าเฮาเด้	เฮามาพาเจ้ากันเพื่อน
อวยพระเจ้าถนพ่อ	ผู้เป็นกกก่อเค้า
ให้เฮาได้มั่นอยู่เย็น	จึงมั่นแก้มแปน่วน
พ่อถนแยงเฮาเดอ	ออย่าได้ผลอไลถัม
นำจำไทยพี่น้องยอช้องพ่อถน	จึงมั่นแก้มแปน่วน
พ่อถนลงมาเคอ ๆ ๆ	ลงมาเป็นพ่อเค้าไปรยหวานความสุข
ผ่องไทเฮาอชามีทุกซ์	พ่อพระยาถนก็ถัม
จึงว่าชุมไทยนี้	แสนดีลันเผิน
สุขเกินคนโลกกว้าง	ถนเจ้าหล้าคอย
จึงว่าแก้มป้อชหล่อช	พ่อถนคอยเฮาเดอ ๆ ๆ

ถวายพระพรชุดฝนหลวง

วิทยาลัยครูอุดรธานี ในนามจังหวัดอุดรธานี

๑. ขออำนาจองค์อินทร์ อัมรินทร์พรหมโลก โลกบิดพิศุบอแต่องค์ราชา ทั้งราชินีปิ่นมณีเหล่าข้าเสวยสุขทุกเวลา เหล่าประชาภูมิใจ องค์สมเด็จพระราชินี เทพีศรีเรสเทพเจ้าแห่งการเกษตรและความอุดมสมบูรณ์ ทั่วโลกสนในใจทอผ้าไหมมัดหมี่ สุขเกษมเหมรมปรีดีเหล่าประชาชาวไทย

ขออำนาจไตรรัตน์ จบจัดโทษภัย ยามเสด็จไกล เข้มเหล่า
ทวยราษฎร์ ขออำนาจแห่งฟ้าและบรรดาองค์แทน สถิตอยู่มานมนอนอย่าขาด
แคลนอันใด

ทั้งโอรส ชิดา สุนิสา กุมารี ผู้ติดตามภักดี สบลิวิพัฒนาปกป้อง
ไว้ เป็นหลักชัยเหล่าข้าราชการศึทรุนานา พ่ายแพ้พินาศไป

๓. สายลมนั้นโชยพัดต้อง สาวอุตรออกมาร้องล้าเพลิน ฟ้อนรำไป
สิ้น (ข้า) ร้องล้าเพลินเทียบร้องเพลงคลอ แตรแล่นตอย เสียงพินท้อเสียง
แคนออกอ้อ อีนางนี่องอวยแขน

หัวใจสาวอุตรยึดมั่น พระคุณนั้นไม่เคยคลอนแคลน สุขได้เฝ้า
แทน (ข้า) ทุกทั่วแดนเจริญ ๆ (ข้า) รักภักดีบมิเสื่อมคลายพวกเราชาบาย
เพราะพระองค์ท่านชอย

ฝนแล้งบ่มมั่นของสำคัญ พระองค์นั้นบรรดาลให้พอ ข้าวในนา
แตกกอ กบเขียดนั้นหนออุดมสมบูรณ์ (ข้า)

พระบารมีล้นเกล้า ปกป้องเราชาวไทยลูกหลานอีสานไว้(ข้า)
ได้รับแต่ความสุขร่มเย็น (ข้า) ยามข้าวยากหมากแพ้งบ่ต้องห้วงมีฝนหลวง
ให้พร้อม ในหลวงท่านจงแม่นดี

พวกเราขอรวมน้ำใจพร้อมอวยชัยถวายเป็นพร ขอทุกพระองค์
จงทรงพระเจริญ

กล้วยมีคุณ

โดยอาจารย์ขิมแก้ว หวางษ์

ฟังเอาแต่คุณลุงคุณพ่อ ปลุกกล้วยใช้หน่อบ่ต้องเอาใน ยาม
ใหญ่แล้วใช้กินปลีแซบฮาหลีสยามกินกล้วยสุกมันสุกแล้วชอยเลี้ยงลูกเลี้ยงหลาน
หน่วยมันสุกหวานกล้วยหอม กล้วยไข่ ลูกบ่อใหญ่ กล้วยหอมกล้วยดิบ

หน่วยลิบ ๆ มันก็หวานหอม หยา่เขาะย้อมเล็ชลูกก็ได้ ยามลมพัดไหว ๆ ใบ
 หันไปหันมาชายก็มีราคาถ้านึงสองบาท ชาวตลาดเอามาห่อของอ่าวอ่อง
 ล่องใบส่วยพอดี สรรพคุณดีมันมีหลายอย่าง ใม่มีดินหว่าง ๆ ปลูกไว้หลาย ๆ
 เอาหน่อมันไปหยาชบ่อต้องล่าบากหน่อมันซากลากอ้อมต้นของมัน เป็น
 นำอัศจรรย์บ่อมีไผ่ท้อ

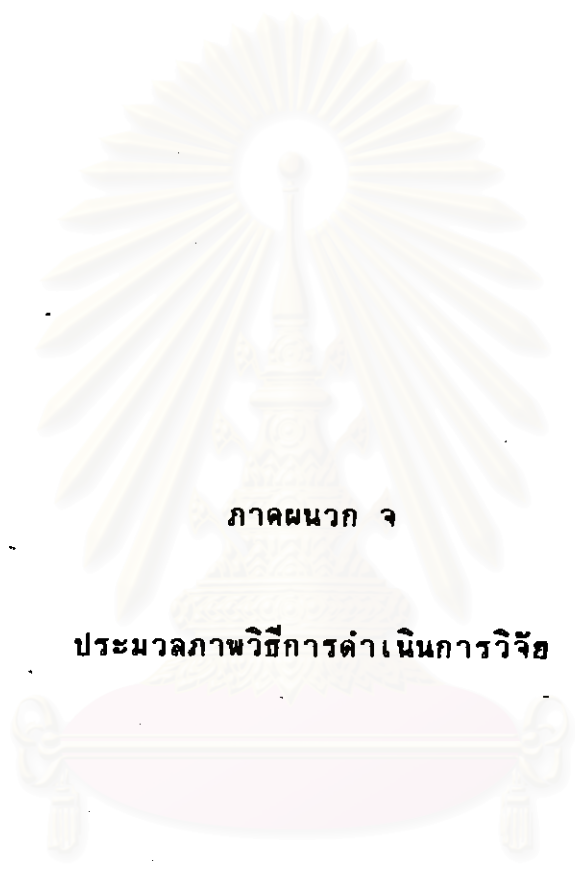
กล้วย (เอนกประสงค์)

โดยอาจารย์ พนอ กำเนิดกาญจน์

สายลมนี้โชยพัดต้อง ยอดดอเอนตามลม งดงามน่าเชยชม
 ห่อขนมได้หลายอย่าง ข้าวต้ม ขนมกล้วย ฟักทอง สอดไส้หรือกรอง
 ขนมตาล เก็บไว้กินของพวกไทยบ้านมีแขกมาชามงาน เย็ดชั้นหมากเบ็ง
 คนไทยกลางเขาเอ็นบาศศรี ๆ ประดับดอใม่มีสีหลายอย่างห้อยด้ายขาวให้
 พองาม มีผู้มาชามเอ็นชวัญผูกแขน พร้อมกับอวยพรให้ สุขกายหลายอย่าง
 หลายแนว จิตใจเ่องแผ้ว ลากยศทุกแนวจงเป็นของเฟิ่นเอช

เป็นเวินแกมนี้องเป็นเวิน เขามาเชิงกล้วยกันหนอ อชารี
 รอกกล้วยมีหลายอย่างกล้วยต่าง ๆ แมงกล้วยตานี แซบอีหลีแมงกล้วยหอมใ
 กล้วยหน่วยใหญ่แมงกล้วยพาโลปาดก็โตแมงกล้วยหักมุก หน่วยสุก ๆ แมง
 กล้วยติบน้ำหว่า เด็กช้องหนาบดกกล้วยให้กินหลับป็นหวินอยู่ดีมีเฮง

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ประมวลภาพวิธีการดำเนินการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพโรงเรียนกาญจนาศิลป ในปี พุทธศักราช ๒๔๓๗

ห้องพัสดุ ซึ่งมีรูปถ่ายอาจารย์มนอ ตกแต่งภายใน
บันทึกภาพเมื่อวันจันทร์ที่ ๒๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๓๗

ผู้วิจัยขณะสัมภาษณ์ มีนทิลภาพเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๓๗

ขณะสัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่โรงเรียนกาญจนาภิเษก จังหวัดอุดรธานี
อาจารย์ไทรนิคิตา กำนันนิคิตา เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๓๗

ขณะสัมมนาที่อาจารย์สุเมตร สาระสิน ผู้รับผิดชอบทางด้านคอมพิวเตอร์ และเครื่องแต่งกายประจำโรงเรียนสาธิตนาสิลป์

ผู้วิจัยรับมอบหนังสือซึ่งเป็นผลงานของอาจารย์หมอ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑ ณะที่มหาวิทยาลัยอาจารย์วันทอง แม่เหมมาช พร้อมทั้งสาชิต

กำลังตามแบบอาจารย์หมอ

๒ ของยัตครู โรงเรียนกาญจนาภิเษก จังหวัดอุดรธานี นั้เทีกภาพเพือวันจันทร์ที่

๒๖ กันยายน มุคชศักราช ๒๕๓๗

หมายเหตุ ปัจจุบันโรงเรียนกาญจนาภิเษกปิดกิจการแล้ว

คุณอมรา เทมบุตรธรรม หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ สำนักงานจังหวัด
 สกลนคร จังหวัดอุดรธานี ผู้ซึ่งรับผิดชอบโครงการที่อาจารย์เสนอ เคยติดต่อ
 ประสานงาน

คุณวราภรณ์ ยิวงาม ผู้ซึ่งเคยร่วมงานด้านการแสดงกับอาจารย์
 ขณะ ย้ายถิ่นที่ใหม่แสดง

• บันทึกภาพเมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๗

สถาบันวิทยบริการ

คุณอมฤต มาลาเพชร (ตราชู) ปัจจุบันเป็นเจ้าของร้านพระธรรมชั้นดีโรงรถ
 (เสือสีเทา ซ้ายมือ) และคุณจันทร์สว่าง ฝ่ายราช (เวสแอนด์) (เสือสีดำ)
 ทั้งสองผู้เป็นเพื่อนสนิทกับอาจารย์พนม มาลาณาว่า ๖๐ ปี นอกจากนั้นทั้ง
 สองยังมี เป็นศิษย์รักของโรงเรียนต่าง ๆ ชื่อว่าโรงเรียน ตัดต้นแรกถึงระบำ
 รำเดี่ยว เช่นกัน

ผู้วิจัยและผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยคุณจันทสว่าง ฝาขราช คุณลมุล
 มาลาเพชร (ตราชู) คุณเนลากรณ์ บ้างาม คุณอมรา เหมขุรธรรม และอาจารย์
 ไพรัตน์ดา ก้าเนตภาภูจน์

(ณ โรงแรมเจริญศรีโฮเต็ล เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๗

เวลา ๑๑.๐๐ น.)

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์สุเนตร สาระสิน ผู้ช่วยด้านการแสดงนาฏศิลป์อีสานที่
 อาจารย์พนอ กำเนิดกาญจน์ ไข้วางใจ และร่วมงานมาโดยตลอดด้วยเป็นผู้
 มีความจำเป็นเลิศ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำโรงเรียนค่ายประจักษ์ ศิลปาคม
 อ่าเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

สถาบันวิทยบริการ

อาจารย์จันทรา แม่เหมมาศ ศิษย์คนสำคัญของอาจารย์ พนม
 ก่าเนิดกาจรณ์ ผู้ซึ่งร่วมงานทั้งห้อง และร้านีสานมานานถึง ๑๘ ปี ขณะ
 บันทึกรายได้ให้สัมภาษณ์ว่า "หลังจากโรงเรียนกาจรณ์ปิดกิจการ
 ก็ได้ลาออกจากโรงเรียน ปัจจุบันทำกิจการค้าขายส่วนตัว แต่ก็ขอจะจำ
 ล่าล่าได้บ้าง เหตุที่จำได้อาจเนื่องมาจาก จำตามแบบของครูขอ มักจะมี
 บทร้องเสมอแล้วทำมันส่งจึงจำได้"

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์จันทร์หาญ แม่หม้าย และบรรดาผู้พี่น้อง จากโรงเรียน
ด่างประสิทธิ์สิงปาดม

เข็ญธิภักท ๓ เมื่ออีแอกทิดซ์ ๓ มีเราคม ๒๔๓๙ ๓ บรีเวณควนวัดพระธรรม
สู่เบ็การศึกษาณลกรงเร็ญ อ่าเกอเมือง จังหัดอุตรธานี

สถาบันวิทยบริการ

ขละศักดิ์ มีเหล็กภาพการแข็ง ซึ่งอาจารย์อินตีสานี จิตติยะ และ
 อาจารย์บุญเลิศจิตรดี บรรณารักษ์ เป็นผู้ริบรื่อง โดยมีอาจารย์จันทร์ แม่นหมาย เป็นผู้
 ผู้ฝึกสอนและกำกับดูแลการแสดง

• มีนิจกภาพเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๙ ณ ศูนย์การศึกษานอก-
 ราชเรียน อำเภอเมือง จังหวัดอุตรธานี

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์อภิชาติ โยชะพล อาจารย์สายดนตรีและนาฏศิลป์ ประจำ
ศูนย์การศึกษาคนพิการโรงเรียน อ่าเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (เป่าแคน) เป็นผู้
ควบคุมวงดนตรีอีสานอีสานมีอาจารย์จิรการ แม่หม้ายและอาจารย์
สุเนตร สาระสิน เป็นผู้กำกับการบรรเลง

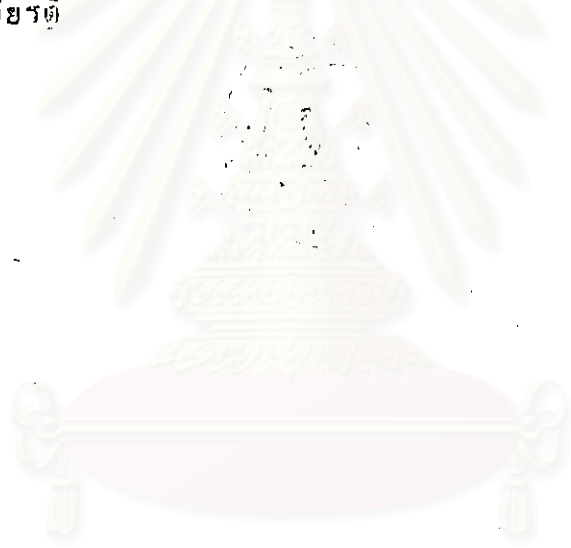

จุฬ

บรรณาธิการบรรเลงและขับร้อง การบันทึกวีดิทัศน์
 ผลงานภาคศิลป์ที่สวนสนามของอาจารย์พเน ก้าเบิดลาตุรณ์ โดยวง
 ดนตรี จากศูนย์การศึกษาเอกโรงเรียม ล้าเกอเมือง จังหวัดอุดรธานี
 (บันทึกภาพเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๙)

ประวัติผู้วิจัย

นายพีรพงศ์ เสนไสย เกิดเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๑๘ ที่อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๖ จากคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้เข้าทำการศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๗ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรักษาการ หัวหน้าแผนกวัฒนธรรมศึกษา สังกัดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย